

Η *ΗΩΣ* (1830-1831) ΚΑΙ Ο *ΕΘΝΙΚΟΣ* (1832)

Γιάννης Κόκκωνας

Τὸ περιοδικὸν *Ἡ Ἥως* (1830-1831) καὶ ἡ ἐφημερίδα *Ὁ Ἐθνικός* (1832) δὲν μακροημέρευσαν καὶ ἡ βραχύτης τοῦ βίου τους ὀφείλεται κυρίως στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον ἀντιλαμβάνονταν τὴν πολιτικὴ καὶ ἀντιμετώπιζαν τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους γενικὰ καὶ τὸν Τύπο εἰδικότερα οἱ πολιτικοί, τὰ στελέχη τῆς Διοίκησης καὶ οἱ πολιτικοποιημένοι διανοοῦμενοι στὸ πλαίσιο τοῦ νεοσύστατου ἑλληνικοῦ κράτους. Τὰ σχετικὰ μὲ τὸν *Ἐθνικὸν* καὶ τὴν τύχη του ἦσαν ἄγνωστα ὥς πρόσφατα καὶ δὲν ἔχουν χρησιμοποιηθεῖ ἀπὸ ὅσους ἔγραψαν γιὰ τὴν περίοδο ποὺ ἀκολούθησε τὴν δολοφονία τοῦ Καποδίστρια· τὴν περιπέτεια τῆς *Ἡῶς* τὴ γνωρίζουμε ἀπὸ τὴ βιβλιογραφία τῆς καποδιστριακῆς περιόδου, φαίνεται ὅμως ὅτι μπορούμε νὰ τὴν γνωρίσουμε καὶ καλύτερα.

Μὲ ὅσα ἀκολουθοῦν θὰ προσπαθήσω νὰ δείξω, πρῶτον ὅτι τὴν ἔκδοση τῆς *Ἡῶς* δὲν τὴν ὀργάνωσε ἡ ἀντικαποδιστριακὴ ἀντιπολίτευση, ὅπως ἔχει ὑποτεθεῖ,¹ ἀλλὰ ὅτι τὸ περιοδικὸ σχεδιάσθηκε γιὰ νὰ ἀποτελέσει βῆμα τῶν, περὶ τὴν ἐκπαίδευση κυρίως ἀσχολουμένων, λογίων καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων ἔγινε πολιτικὸ καὶ κατὰ κάποιον τρόπο ἀντιπολιτευόμενο, προκειμένου νὰ ἐπιβιώσει, ὅταν ὁ, δημοκρατικὸς οὕτως ἢ ἄλλως καὶ ἔντονα πολιτικοποιημένος, ἐκδότης του διαπίστωσε τὸ ἀτελέσφορο τοῦ ἀρχικοῦ σχεδιασμοῦ, καὶ δεύτερον ὅτι τὸ ὀριστικὸ κλείσιμο τοῦ περιοδικοῦ τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1831 δὲν ὀφειλόταν στὴν ἐπιλογὴ τοῦ Ἀντωνιάδου νὰ προτιμήσει τὴ σιωπὴ ἀπὸ τὴ συμμόρφωση στὸν νέο, τότε, περὶ Τύπου νόμο, ἀλλὰ σὲ νέα ἐπέμβαση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ. Στὴ συνέχεια θὰ παραθέσω τὶς πληροφορίες ποὺ διαθέτουμε γιὰ τὴν ἐφημερίδα *Ὁ Ἐθνικός*, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ σύγκριση τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖο προσπάθησαν χαμηλόβαθμα στελέχη τῆς Διοίκησης, μὲ τὴν ἔγκριση τοῦ Κυβερνήτη, νὰ φιμώσουν τὴν

Ἀναθεωρημένη, μὲ βάση νέα στοιχεῖα, ἔκδοση τοῦ ἄρθρου «Ἡ Ἥως, ὁ Ἐθνικός καὶ τὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο», *Ἡ Αἰγινναία* 15 (2008), σ. 118-134.

1. Δέσποινα Κατηφόρη, «Ὁ Ἐμμ. Ἀντωνιάδης καὶ τὰ περὶ ἀναμειξέως του εἰς τὴν πειρατεῖαν», *Μνήμων* 1 (1971), σ. 133-134 καὶ Χρῆστος Λούκος, *Ἡ ἀντιπολίτευση κατὰ τοῦ κυβερνήτη Ἰω. Καποδίστρια, 1828-1831*, Ἀθήνα 1988, σ. 190-191, ὅπου σημειώνεται ὅτι «Στὴν προσπάθεια ἀνασύνταξης τῆς ἀντιπολίτευσης θὰ πρέπει νὰ ἐνταχτεῖ καὶ ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδου *Ἡ Ἥως*».

Ἡὼ, μετὸν τρόπον ποὺ ἔκαναν τὸ ἴδιο ἐπιφανεῖς συνταγματικοὶ στὴν περίπτωση τοῦ φιλοκαποδιστριακοῦ *Ἐθνικοῦ*.

Αρχίζω μετὴν *Ἡὼ*, ὑπενθυμίζοντας ὀρισμένα στοιχειώδη γιὰ τὸν συντάκτη καὶ ἐκδότη της. Ὁ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης, Κρητικὸς τὴν καταγωγή, ἔμπορος στὴν Κωνσταντινούπολη προεπαναστατικά, φιλικός, πολιτικὸ στέλεχος στὴν Ἐπανάσταση καὶ «μέχρι θανάτου δημοκρατικός»,² τὸν καιρὸ ποὺ οἱ περισσότεροὶ μορφωμένοι ἀγωνιστὲς ἀναζητοῦσαν κάποια, ἀνάλογη τῶν προσόντων καὶ τῆς προσφορᾶς τους, δημόσια θέση στὴ νεοπαγὴ πολιτεία, ἀποφάσισε νὰ ἐξασφαλίσαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀσκώντας ἐλεύθερο ἐπάγγελμα. Ἄν πιστέψουμε τὸν Νικόλαο Δραγούμη, ὃχι μόνο δὲν ἐπεδίωξε κάποια ἔμμισθη θέση ἀλλὰ ἀρνήθηκε πάντοτε σχετικὲς προσφορές, «φοβούμενος μὴ ποτε βιασθῇ μισθοφορῶν καὶ κάμψη τὸν αὐχένα».³ Τὰ χρήματα ποὺ εἶχε συγκεντρώσει ἀπὸ τὴν προεπαναστατικὴ ἐμπορικὴ του δραστηριότητα τὰ εἶχε ἀνεπιτυχῶς ἐπενδύσει ἀπὸ τὸ 1826 στὴ ναυτιλία, ναυπηγώντας, μαζί με ἄλλους, δύο γολέτες, οἱ ὁποῖες εἶχαν ἐμπλακεῖ στὴν πειρατεία καὶ εἶχαν γίνει αἰτία νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ 1828, σὲ ἐπίσημα ἔγγραφα, «συνένοχος εἰς τὰς πειρατικὰς πράξεις».⁴ Μὲ τὸ στίγμα αὐτὸ νὰ τὸν βαραίνει ὁ Ἀντωνιάδης φρόντισε νὰ ἀποκτήσει τυπογραφικὸ ἐξοπλισμό, προκειμένου νὰ ἀσκήσει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τυπογράφου καὶ ἐκδότη.⁵

Θὰ πρέπει νὰ ἦταν φθινόπωρο ἢ χειμῶνας τοῦ 1829 ὅταν τὸν ἔβλεπε ὁ Δραγούμης στὸ «πενιχρὸν ἐργαστήριόν» του, δίπλα στὸ Κυβερνεῖο τοῦ Ναυπλίου, νὰ κάνει μόνος του τὴ χύτευση τῶν τυπογραφικῶν στοιχείων: «ἔχων ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ μήτρας, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ μέταλλον τετηγμένον κατεσκεύασε τὰ δύσμορφα ἐκεῖνα στοιχεῖα, ἅτινα ἔμελλον νὰ συμπήξωσι μετ' ὀλίγον τὰς ἀξέστους σελίδας τῆς [...] *Ἡοῦς*».⁶ Οἱ καιροὶ ἦσαν δύσκολοι καὶ ὁ Ἀντωνιάδης γνώριζε ὅπωςδὴποτε ὅτι, ὡς νεόκοπος τυπογράφος, δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ περιμένει πολλὰ παραγγελίες γιὰ ἐκτύπωση βιβλίων: οἱ σπουδαῖοι καὶ ἔμπειροι τεχνίτες Τόμπρας καὶ Δημίδης, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχε διδαχθεῖ τὴν τυπογραφικὴ τέχνη, εἶχαν τυπώσει μόνο δύο βιβλία τὸ 1828 στὸ τυπογραφεῖο τους, στὸ Ναύπλιο, καὶ τρία μόλις βιβλία εἶχε τυ-

2. Νικόλαος Δραγούμης, *Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*, τ. Α', Ἀθήνα 1973, σ. 53.

3. Ἀπὸ τὴ νεκρολογία ποὺ δημοσίευσε ὁ Νικόλαος Δραγούμης στὴν *Πανδώρα*, 14 (1863-64): τὸ κείμενο ἔχει ἀναδημοσιευθεῖ ἀπὸ τὴ Σοφία Α. Ἀντωνιάδη, *Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης. Ὁ ἀγωνιστής, ὁ δημοσιογράφος, 1791-1863*, Ἀθήνα 1971, σ. 205-209. Ἡ συγκεκριμένη φράση στὴ σ. 207.

4. Δέσποινα Κατηφόρη, ὁ.π., σ. 131.

5. Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1828 ὁ Ἀντωνιάδης μετέφερε στὴν Αἴγινα τυπογραφικὸ ἐξοπλισμό, ἀγορασμένον, κατὰ δήλωσή του, ἀπὸ τὸ «Κοινὸν» τῆς Κρήτης. Βλ. Δέσποινα Κατηφόρη, ὁ.π., σ. 132.

6. Σοφία Α. Ἀντωνιάδη, ὁ.π., σ. 207.

πώσει τὸ 1829 ὁ Τόμπρας μετὸν νέο του συνεργάτη Κωνσταντῖνο Ἰωαννίδη· ἂν ὑπῆρχε λοιπὸν ἐλπίδα νὰ ἐπιβιώσει αὐτὸς ὡς τυπογράφος καὶ ἐκδότης αὐτὴ ἦταν μία περιοδικὴ ἔκδοση με συνδρομητὲς, ποὺ θὰ ἐξασφάλιζε τακτικὰ ἔσοδα καὶ συνεχὴ λειτουργία τοῦ τυπογραφείου.

Πρὸς τὰ τέλη τοῦ 1829 λοιπὸν, παρακολουθώντας τὶς γενικότερες ἐξελίξεις, καὶ προφανῶς διερευνώντας, ὅσο καὶ ὅπως ἤξερε καὶ μπορούσε, τὴν ἀγορά, κατέληξε, φαίνεται, στὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ὑπάρξει ζήτηση γιὰ ἓνα περιοδικὸ τὸ ὁποῖο θὰ ἐκάλυπτε τὰ ζητήματα τῆς παιδείας καὶ τῆς ἐκπαίδευσης. Εἰδικὰ ὅταν ἀνακοινώθηκε ἡ ἴδρυση καὶ τὸ πρόγραμμα σπουδῶν τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου θεώρησε ὅτι ἡ στιγμή ἦταν κατάλληλη: οἱ ἀξιολογότεροι διδάσκαλοι ἐπρόκειτο νὰ συγκεντρωθοῦν καὶ νὰ διδάξουν στὸ νέο, ἀνώτερο τῶν ἄλλων σχολείων τῆς μικρῆς ἐλληνικῆς ἐπικράτειας ἐκπαιδευτικὸ κατάστημα, καὶ θὰ μπορούσαν νὰ δημοσιεύουν ὅ,τι ἔκριναν πὼς ἄξιζε νὰ διαδοθεῖ πέρα ἀπὸ τὶς αἰθουσές του· δεκάδες ἢ καὶ ἑκατοντάδες νέοι θὰ συνέρρεαν στὴν Αἴγινα, γιὰ νὰ ἀποκτήσουν τὰ προσόντα ποὺ θὰ τοὺς ἐπέτρεπαν νὰ προσληφθοῦν ἀργότερα ὡς στελέχη τῆς Διοίκησης ἢ ὡς ἐκπαιδευτικοί· πολλοὶ ἄλλοι ἔγγραμματοι θὰ ἠθελαν ἐνδεχομένως νὰ παρακολουθοῦν τὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα καὶ νὰ αὐτομορφώνονται ὥστε νὰ γίνουν καλύτεροι πολῖτες, διαβάζοντας σὲ ἓνα περιοδικὸ ὅ,τι θὰ δημοσίευαν οἱ διδάσκαλοι καὶ γενικὰ οἱ λόγιοι.

Μία ἔντυπη ἀγγελία –ἐντοπισμένη ἐδῶ καὶ χρόνια ἀπὸ τὴ βιβλιογραφικὴ ἔρευνα⁷ ἀλλὰ ἀνεκμετάλλευτη ἀκόμα ἀπὸ τοὺς μελετητὲς τῆς ἐποχῆς– ποὺ κυκλοφόρησε τὴν πρωτοχρονιά τοῦ 1830, μᾶς φανερώνει τὶς ἀρχικὲς προθέσεις τοῦ συντάκτη καὶ ἐκδότη. Μὲ τὸ κείμενο αὐτὸ ὁ Ἀντωνιάδης προσδιόριζε καὶ ὀριοθετοῦσε τὸν ρόλο καὶ τοὺς στόχους τοῦ νέου περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖο θὰ ὀνομαζόταν *Ἡ Ἡὼς*, καὶ καλοῦσε τοὺς λογίους νὰ στείλουν συνεργασίες, πληροφοροῦσε τοὺς ὑποψήφιους συνδρομητὲς γιὰ τὴν ἔκταση καὶ τὴν περιοδικότητα, καὶ γνωστοποιοῦσε τοὺς ὅρους προεγγραφῆς· ἓνα δίκτυο 37 συνεργατῶν σὲ 32 πόλεις καὶ νησιά εἶχε ἤδη σχηματισθεῖ γιὰ τὴν συγκέντρωση τῶν συνδρομῶν.

Στὸ ἐκτενὲς κείμενο⁸ τῆς ἀγγελίας αὐτῆς ὑπάρχουν ὀρισμένα σημεῖα ποὺ μᾶς δείχνουν, ὅπως σημείωσα παραπάνω, ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀναθεωρήσουμε τὴν ἄποψη, ἢ νὰ τροποποιήσουμε τὴν ὑπόθεση, σύμφωνα με τὴν ὁποία ἡ ἔκδοση τῆς *Ἡοῦς* σχεδιάσθηκε, τρόπον τινά, καὶ ἀνατέθηκε στὸν Ἀντωνιάδη ἀπὸ τὴν ἀντιπολίτευση: «Ἡ Κυβέρνησις», σημειώνει ὁ Ἀντωνιάδης, «προθυμοποιουμένη πάντοτε τοῦ νὰ ἐμψυχόνῃ καὶ εὐκολύνῃ τὸν

7. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Ἀβιβλιογράφητα μονόφυλλα (1825-1863) τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους». Συναγωγή πρώτη», *Τετράδια Ἐργασίας* 10 (1988), σ. 20 (ἀρ. 45).

8. Δημοσιεύεται ὁλόκληρο ἐδῶ, σ. 36-39.

θεῖον τοῦτον δρόμον τῆς παιδείας, συσταίνει ἤδη καὶ ἐν Κεντρικὸν Σχολεῖον εἰς Αἴγιναν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὐρισκομένους ἐμπειροτέρους διδασκάλους μας, ὅπου κοντὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, θέλουν διδάσκεσθαι ἡ Λατινική, Γαλλική, Ἀγγλική καὶ Γερμανική, θέλουν διδάσκεσθαι ἐπιστήμαι, ἡ φιλοσοφία κ.λ.π. ὅπου οἱ νέοι μας Ἑλληνες θέλουν τρέχει βέβαια ὡς διψῶσαι ἔλαφοι [...] Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐθεωρεῖτο ἀναγκαιοτάτη καὶ ἡ ἐκδοσις τινῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων, πραγματευομένων τὰ περὶ τῆς διδασκαλίας κ.λ.π. Ἐτόλμησα νὰ ἐπιχειρίσω τὴν ἐκδοσιν ἐνὸς τοιούτου μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θέλω εὖρει συνεργοὺς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους μου [...] Θέλω νομίσαι τὸν ἑαυτὸν μου εὐτυχῇ, ἂν δυνηθῶ νὰ γίνω καὶ ὄργανον τοῦ νὰ κοινοποιοῦν οἱ λόγοί μας οὗτοι τὰς γνώσεις των εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ μετοχετεύουν εἰς αὐτοὺς διάφορα ἠθικά, φιλολογικά, ἐπιστημονικά, γεωργικά καὶ ἄλλα πράγματα. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θέλει εἶσθαι ἡ ἀκόνη, εἰς τὴν ὁποίαν θέλουν ἀκονίζει τὰς ιδέας των, διὰ νὰ τὰς καθιστῶσι τοιαύτας, ὁποῖαι νὰ λαμπρύνουν τὴν θείαν ἐπιστήμην τῆς Διδασκαλίας, καὶ νὰ εὐκολύνουν τὴν πρόοδον τῶν Φώτων εἰς τοὺς Ἕλληνας».

Τόσο στὰ ἀποσπάσματα πού μόλις παρέθεσα, ὅσο καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸ κείμενο τῆς ἀγγελίας, πού ἔχει τὸν τίτλο «Προειδοποιήσεις», δὲν διακρίνεται κανεὶς ἀντιπολιτευτικὴ διάθεση ἢ πρόθεση. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐπαινετικὴ ἀναφορὰ στὶς κυβερνητικὲς φροντίδες γιὰ τὴν Ἐκπαίδευση πού εἶδαμε, σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ κειμένου ἀναφέρεται, πάλι θετικά, ἡ «πρόνοια τῆς Κυβερνήσεώς μας εἰς τὸ νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἡ εὐταξία, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπροχώρησε καὶ προχωρεῖ θαυμασίως ἡ Πατρίς [...]». Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἔλλειψη ἀντιπολιτευτικῶν αἰχμῶν στὴν ἀγγελία, ἀξίζει νὰ προσέξουμε καὶ τὸν κατάλογο τῶν ἀνθρώπων πού εἶχαν ἀναλάβει τὴ συγκέντρωση τῶν συνδρομῶν. Ἀπὸ τοὺς τριάντα ἐπτὰ ἀντιπροσώπους τοῦ Ἀντωνιάδου οἱ ἐπτὰ μᾶς εἶναι γνωστοὶ γιὰ τὴν πολιτικὴ τους τοποθέτηση: τέσσερις ἦσαν ἀντιπολιτευόμενοι καὶ τρεῖς γνωστοὶ κυβερνητικοί, οἱ Ν. Φλογαῖτης, Ἀλέξανδρος Ἀξιώτης καὶ Κωνσταντῖνος Ράμφος,⁹ δὲν εἶναι λοιπὸν ἀκριβὲς ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης ξεκινώντας τὴν ἐκδοσὴ «ἀναζήτησε τοὺς συνεργάτες καὶ συνδρομητὲς του ἀνάμεσα σὲ κορυφαίους ἀντικυβερνητικούς».¹⁰

Τὸ πρῶτο φύλλο τῆς *Hoῦς* κυκλοφόρησε, ὅπως εἶχε προαναγγελθεῖ, τὴν 1η Φεβρουαρίου τοῦ 1830, σχεδὸν ταυτόχρονα μὲ τὴν ἑναρξὴ τῶν μαθημάτων στὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο. Ὁ ὑπότιτλος συνόψιζε ὅσα εἶχαν ἀνακοινωθεῖ τὸν Ἰανουάριο: «Σύγγραμμα περιοδικὸν ἀσχολούμενον περὶ τὴν φιλολογίαν, φιλοσοφίαν, περὶ τὰς ἐπιστήμας, τέχνας, γεωργίαν, ἐμπόριον καὶ τ.λ.π.», ἀλλὰ οἱ μόνες ὑποσχέσεις πρὸς τοὺς συνδρομητὲς πού κατόρ-

9. Βλ. τοὺς χρήσιμους καταλόγους κυβερνητικῶν καὶ ἀντιπολιτευομένων πού εἶχε καταρτίσει ὁ Χρήστος Λοῦκος, *Ἡ ἀντιπολίτευση ...*, ὁ.π., σ. 408-433.

10. Χρήστος Λοῦκος, ὁ.π., σ. 191.

θωσε νὰ τηρήσει ὁ Ἀντωνιάδης ἦσαν ἐκεῖνες πού ἀφοροῦσαν στὴν ἡμερομηνία κυκλοφορίας τοῦ πρῶτου φύλλου καὶ στὸν τίτλο. Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ πρῶτου φύλλου συμπεραίνει ἀβίαστα κανεὶς ὅτι οἱ λόγοι δὲν εἶχαν ἀνταποκριθεῖ στὴν πρόσκληση τοῦ ἐκδότη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μὴν συγκεντρώνεται ἡ ὕλη πού εἶχε ἀναγγελθεῖ καὶ ἡ ὁποία εὐλόγα θὰ πρέπει νὰ ἀναμενόταν ἀπὸ τοὺς συνδρομητὲς. Τὸ τεῦχος ἦταν ὀκτασέλιδο, ἀντὶ γιὰ δεκαεξασέλιδο, καὶ περιεῖχε μόνο δύο ἀνακοινώσεις τοῦ Ἀντωνιάδου, σχετικὲς μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ, καὶ τὸ πρῶτο μέρος τῆς μετάφρασης ἐνὸς σημαντικώτατου πολιτικοῦ δοκιμίου,¹¹ πού εἶχε δημοσιευθεῖ μερικὰ χρόνια νωρίτερα σὲ ἓνα συμπληρωματικὸ τόμο τῆς *Encyclopedia Britannica*.¹² Ἰσως τὴ μετάφραση εἶχε ἐκπονήσει ὁ γνώστης τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας Σπυρίδων Ἀντωνιάδης, ἀδελφὸς τοῦ ἐκδότη.

Ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα ὕλης ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ τὴν ἀναδημοσίευση, στὸ πρῶτο αὐτὸ τεῦχος τῆς 1ης Φεβρουαρίου, τῆς εἰδικῆς ἀνακοίνωσης-ἐκκλήσης, πού εἶχε ἀπευθύνει ὁ Ἀντωνιάδης στοὺς λογίους ἓνα μήνα πρὶν, στὶς 4 Ἰανουαρίου: «Διευθύνων δὲ τὴν παροῦσαν μου ἀμέσως πρὸς σᾶς, σᾶς προσκαλῶ νὰ συνδράμετε τὸ σύγγραμμά μου τοῦτο μὲ διάφορα πονήματά σας, κατάλληλα ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τὸν ὁποῖον ἰδιοποιήθη, πραγματευόμενα δηλ. ὕλην περὶ φιλοσοφίας, φιλολογίας, περὶ τῆς ἠθικῆς ἢ τῆς βιωτικῆς κυρίως [...] περὶ ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ μάλιστα περὶ γεωργίας καὶ ἐμπορίου. Ἐγὼ ἐλπίζων εἰς τὴν συνδρομὴν σας ἐπεχείρησα τὴν ἐκδοσιν τοῦ συγγράμματος τούτου. Σεῖς δέ, δὲν ἐλπίζω ποτὲ ὅτι θέλετε ὑποφέρει νὰ ψευσθῶ τῶν ἐλπίδων μου».

Οἱ λόγοι ὁμῶς φαίνεται ὅτι δὲν μπόρεσαν, ἴσως λόγω μεγάλου φόρτου ἐργασίας, ἢ δὲν θέλησαν, νὰ γράψουν γιὰ τὸ περιοδικὸ τοῦ Ἀντωνιάδου, ὅπως δείχνει καὶ τὸ δεύτερο φύλλο, πού εἶχε ἐπίσης ὀκτὼ ἀντὶ γιὰ δεκαεξὶ σελίδες καὶ κυκλοφόρησε ὄχι μετὰ ἀπὸ μία ἐβδομάδα, ὅπως θὰ ἔπρεπε,

11. Γιὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἄρθρου εἶχε, ἐπιτόλεια, ἀποφανθεῖ ἡ βιογράφος τοῦ Ἀντωνιάδου, ἡ ὁποία δὲν ἐγνώριζε τὸ πρωτότυπο καὶ τὸν συγγραφέα του, ὅτι «ὡς σύλληψη τὸ [...] ἄρθρο ἔχει κάτι τὸ παιδαριῶδες». Βλ. Σοφία Ἀ. Ἀντωνιάδου, ὁ.π., σ. 74.

12. «Περὶ κυβερνήσεως» εἶναι ὁ τίτλος τῆς μετάφρασης. Ἐντόπιση τὸ πρωτότυπο, μὲ τίτλο «Government» στὸ *Supplement to the fourth, fifth, and sixth editions of the Encyclopaedia Britannica*, 4ος τόμος, Ἐδιμβούργο 1824, σ. 491-505. Συντάκτης τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ κειμένου ἦταν ὁ γνωστὸς οικονομολόγος, φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς στοχαστὴς James Mill. Τὸ κείμενο τοῦ Mill εἶχε ἀνατυπωθεῖ τὸ 1825 σὲ ἓνα τομίδιο ἐκτὸς ἐμπορίου: *Essays on Government, Jurisprudence, Liberty of the Press and Low of Nations. Written for the Supplement to the Encyclopaedia Britannica [...]* by James Mill, Λονδίνο, [1825]. Τὸ τομίδιο αὐτὸ εἶναι ψηφιοποιημένο καὶ διατίθεται ἐλεύθερα στὸ Διαδίκτυο. Βλ. τὸν διαδικτυακὸ τόπο *The Online Library of Liberty*, URL: http://files.libertyfund.org/files/1761/0887_Bk.pdf. Ἡμερομηνία τελευταίας ἐπίσκεψης 28.01.2010.

Ἀριθ. 1

Ἔτος 1

Η Η Ω Σ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΑΣΧΟΛΟΥΜΕ-
ΝΟΝ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΝ, ΦΙΛΟ-
ΣΟΦΙΑΝ, ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΑΣ, ΤΕ-
ΧΝΑΣ, ΓΕΩΡΓΙΑΝ, ΕΜΠΟΡΙΟΝ ΚΑΙ Τ.Λ.Π.

Ἐκδίδεται ἑπτά τῶς ἑβδομάδος
Τιμᾶται κατ' ἔτος Φ. 25 Ἐν Νεαπολὶ
καὶ ἑξαμηνον Φ. 12½ Φεβρουαρίου 1830

Πενίαν καὶ ἀτιμίαν,
ἀραιεῖται παιδεία. Σελ. 19 18

ΕΙΔΗΣΙΣ.

Ἡ τυπογραφία τὰ περιοδικὰ συγγράμματα καὶ
τὰ συστηματικὰ ἔργα ὅριον διακρίνουσι τὰ πολυτιμώτερα
ἀπὸ τὰ βίβραρα ἔργα. ὅπου ταῦτα ὑπάρχοντες, ἐκεί-
νῃ βίβραρότης δὲν ἐμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, ὥς καὶ τὸ πάλιν,
καὶ καὶ ὅσον αὐτὰ πολυπλασιαζόμενα καὶ
ἐν ἔθνος, κατὰ τοσοῦτον προουδεῖται ἡ ἀνθρωπίνος
καὶ ἡ ἀνθρωπίνος του.

Διὰ νὰ συντελέσω κ' ἐγὼ εἰς τὴν πρόσθεσιν τῆς
λιτισμοῦ τῶν συμπολιτῶν μου ἐπιχειρήσει τὸν ὅσον
εἰς ἕνα τυπογραφικὸν κατὰ τὸν ὅσον, τοῦ κατὰ τὸν
βαρβαρότητας καὶ τῆς τυραννίας ἰσχυροτέρου, ὅπου
ἀντίον τοῦ ὁποίου πῦλαι ἄδου οὐ κατισχύουσιν. ὅπου
καὶ τούτου ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐαρισθῶ καὶ τοὺς ἑταίρους
μου, ὅπου τὰν μάλα μαθόντες ἐλάβεν ἑλπίς διδασκῶν
γεννησὶν τοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ χρηστοῦ καὶ
Κωνσταντίνου Δημίου διδασκόντες τὴν οὐρανὴν τῆς
τὴν τέχνην εἰς τὸν ἐν Παρισίῳ φίλον τῆς ἀνθρωπίν-
τητος καὶ ἰδίως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνος Φ. 1830
τον. Ὁ ῥηθεὶς οὗτος Κωνσταντίνος Δημίου μὲς ἔ-
δειξε περίου τὰ πρῶτα δοκίμια τῆς ἐπιμελειότητος
του εἰς τὴν συζαφείσαν παρὰ τοῦ ἰδίου καὶ Κωνσταντίνου

Ἀριθ. 2

Η Η Ω Σ

Ἔτος 1

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

Ἐκδίδεται ἑπτά τῶς ἑβδομάδος
Τιμᾶται κατ' ἔτος Φ. 25 Ἐν Νεαπολὶ
καὶ ἑξαμηνον Φ. 13 Φεβρουαρίου 1830

Πενίαν καὶ ἀτιμίαν
ἀραιεῖται παιδεία. Σελ. 19 18

Ἀκολουθεῖται τοῦ περὶ Κυβερνήσεως ἔργου.

Ὅταν τὰ πλείονερα ἀντικείμενα τῶν ἐπιθυμιῶν
μας, καὶ τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεώς μας γεννῶνται ἀ-
πὸ τὸ ἔργον, εἶνα φανερὸν, ὅτι πρέπει νὰ προνοῶ-
μεν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ ἔργου, ὥς τοῦ θεμελίου
πάντων.

Τὰ μέσα δὲ τοῦ νὰ ἐνισχύωμεν τὸ ἔργον εἶναι δύο
εἶδων· καὶ τὸ μὲν εἶναι κακὸν, τὸ δὲ καλόν· τὸ πρῶτον
εἶδος ὀνομάζεται κολύβη βία· καὶ ὅσοι βιάζον-
ται ἐργάζονται εἰς εἶναι δούλοι· ἀλλ' ἡμεῖς ἐδῶ
δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ εἶδος τοῦ οὐ τοῦ ἔργου·
διότι ἂν ὁ σκοπὸς τῆς Κυβερνήσεως ἦναι νὰ καταστή-
σῃ εὐδαίμονας τοὺς πλείονερας, τὸν σκοπὸν τοῦτου
δὲν τὸν ἐπιτυχαίνει, καθιστῶσα δούλους τοὺς πλει-
τέρους. Ὁ ἄλλος τρόπος τῆς ἐνίσχυσεως τοῦ ἔργου
εἶναι τὸ ἐκ τούτου γεννῶμενον ὄφελος· καὶ διὰ νὰ
ἀπολαμβάνωμεν τὰ ἀντικείμενα τῶν ἐπιθυμιῶν μας
ὅσον τὸ δυνατόν πλείονερα, πρέπει νὰ ἐνισχύωμεν
καὶ τὸ ἔργον ὅσον εἶναι δυνατόν περισσώτερον· καὶ
διὰ νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, καὶ ἐργάζομεθα
πρέπει νὰ ἀπολαμβάνομεν εἰς τὸν ὑπέρβατον βαθμόν
τὸ ἐκ τοῦ κόπου των ὄφελος· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ
ἀπολαμβάνομεν περισσόν τοῦ καρποῦ τοῦ κόπου των.

άλλα μετά από δεκαπέντε ημέρες, και με διαφορετικὸν ὑπότιτλο, ὁ ὁποῖος δείχνει ὅτι ὁ ἐκδότης ἀποφάσισε γρήγορα νὰ ἀλλάξει τὸν χαρακτήρα τοῦ περιοδικοῦ: ἀντὶ γὰρ «Σύγγραμμα περιοδικὸν ἀσχολούμενον περὶ τὴν φιλολογίαν, φιλοσοφίαν, περὶ τὰς ἐπιστήμας, τέχνας, γεωργίαν, ἐμπόριον καὶ τ.λ.π.» ἢ *Ἡὼς* ἀπὸ τὸ δεύτερο φύλλο τῆς εἶναι ἀπλῶς «Σύγγραμμα περιοδικόν»· στὸ δεύτερο αὐτὸ φύλλο οἱ συνδρομητὲς βρῆκαν τὴ συνέχεια τῆς μετάφρασης τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου ποὺ προαναφέραμε καὶ τὸ πρῶτο μέρος ἐνὸς ἀρκετὰ σκληροῦ ἄρθρου γιὰ τὸ Ναύπλιο, ποὺ δημοσιεύθηκε σὲ συνέχειες καὶ στὸ ὁποῖο κυρίως ἐπικρινόταν μὲ δριμύτητα ἡ ἠθικὴ διαφθορὰ τῶν κοινωνικῶν ὁμάδων ποὺ συγκροτοῦσαν τότε τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης.¹³

Στὸ τρίτο τεῦχος, ἐπίσης ὀκτασέλιδο, τυπωμένο κι αὐτὸ μετὰ ἀπὸ ἓνα δεκαπενθήμερο, πάλι δὲν φαίνονται συνεργασίες λογίων,¹⁴ οὔτε ὑπάρχει κάποια ἀναφορὰ σὲ ὅσα εἶχε προαναγγεῖλει ὁ Ἀντωνιάδης γιὰ τὴν παιδεία καὶ τὴν ἐκπαίδευση. Τὸ Κεντρικὸ Σχολεῖο, ποὺ κατεῖχε κεντρικὴ θέση στὴν ἀναγγελία τῆς ἐκδόσεως, ξεχάστηκε τελείως, τὰ «περὶ διδασκαλίας» γενικὰ ἐπίσης εἶναι ἀπόντα. Ὅσο γιὰ τὸν πολιτικὸν προσανατολισμὸ, ἡ ἐπιλογή τοῦ ἀγγλικοῦ κειμένου καὶ τὸ κείμενο τῶν παρατηρήσεων γιὰ τὴν πόλιν τοῦ Ναυπλίου δίνουν ἓνα δημοκρατικὸ πολιτικὸ στίγμα, χωρὶς ὥστόσο νὰ ὑπάρχουν αἰχμὲς κατὰ τοῦ Κυβερνήτη· ἀντίθετα, οἱ ἀναφορὲς σὲ αὐτὸν προσωπικὰ εἶναι ἰδιαίτερα ἐπαινετικές. Στὸ πρῶτο τεῦχος διαβάζουμε ὅτι τὴν εὐδαιμονία τοῦ ἔθνους θὰ τὴν ἐξασφαλίσουν στὸ ἐγγὺς μέλλον τὸ Σύνταγμα καὶ «τὰ ἰδιαίτερα προτερήματα τοῦ Κυβερνήτου μας, τοῦ φιλοστόργου πατρός μας», στὸ τρίτο τεῦχος ὁ Καποδίστριας ὀνομάζεται «Σεβασμιος Πρόεδρος τῆς Πολιτείας μας» καὶ ἐκθειάζονται διάφορες ἐνέργειές του ἀπὸ τίς ὁποῖες «βλέπομεν ὅτι ὅσα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησίν μας, καὶ ἂν δὲν ἔγειναν, θέλουν γένει μετ' ὀλίγον».

Ἄς συνοψίσουμε λοιπὸν τὰ δεδομένα ποὺ ὑπῆρχαν στίς ἀρχὲς Μαρτίου τοῦ 1830, δύο μῆνες δηλαδὴ μετὰ τὴν προαναγγελία τῆς ἐκδόσεως, καὶ ἐνῶ ἐτοιμαζόταν τὸ 3ο τεῦχος: σὲ σχέση μὲ τὸν ἀρχικὸ σχεδιασμὸ τὸ πε-

13. Γιὰ τὴ θεματικὴ τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὰ περιεχόμενά του βλ. Ἑλένης Δ. Μπελιά, «Ἡ *Ἡὼς* καὶ ἡ *Ἀθηνᾶ* τοῦ Ναυπλίου», *Πρακτικὰ Ἀ' Συνεδρίου Ἀργολικῶν Σπουδῶν*, Ἀθήνα 1979, σ. 219-244, καὶ κυρίως 237-241.

14. Ἀργότερα μόνο, στὰ φύλλα 7-8 (3 Ἀπριλίου 1830) καὶ 12 (13 Σεπτεμβρίου 1830), δύο λόγιοι ἔστειλαν ἐπώνυμα ἀπὸ ἓνα κείμενο σχετικὸ μὲ τὴν γεωργία, ἡ Αἰκατερίνη Βαλέτα καὶ ὁ Δημήτριος Γουζέλης. Τὸ κείμενο τῆς Αἰκατερίνης Βαλέτα ἦταν μεταφρασμένο ἀπὸ τὰ ἰταλικά. Βλ. Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, «Ὁ Σπυρίδων Βαλέτας καὶ ἡ μετάφραση τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας τοῦ J. B. Say», στὸν τόμο *Ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 1821. Μελέτες στὴ μνήμη τῆς Δέσποινας Θεμελῆ-Κατηφόρη*, Ἀθήνα, Ἑταιρεία Μελέτης Νέου Ἑλληνισμοῦ, Παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ *Μνήμων* ἀρ. 9, 1994, σ. 115.

ριοδικό, πρῶτον, ἦταν μικρότερο σὲ ἀριθμὸ σελίδων, δεύτερον, ἐκδιόταν δύο ἀντὶ γιὰ τέσσερις φορὲς τὸ μήνα, τρίτον, εἶχε ἀλλάξει ὑπότιτλο, καθότι ἐξ ἀνάγκης περιεῖχε διαφορετικὴ ἀπὸ τὴν προαναγγελθεῖσα ὕλη. Ἀκριβῶς τότε ὁ Ἀντωνιάδης ἦρθε σὲ ἐπαφὴ μὲ δύο κορυφαῖα στελέχη τῆς ἀντιπολίτευσης, τὸν Ἀλέξανδρο Μαυροκορδάτο καὶ τὸν Γεώργιο Κουντουριώτη. Στίς 3 Μαρτίου ἔστειλε ἓνα γράμμα στὸν δεύτερο, τὸν Κουντουριώτη δηλαδή, πρῶτον γιὰ νὰ τοῦ πεῖ ὅτι ντρέπεται ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὴν ἀπαίτηση τῆς πληρωμῆς ἐνὸς δανείου πενήντα διστῆλων ταλλήρων, τὰ ὁποῖα τοῦ εἶχε δανείσει ὁ ἐπιφανὴς Ὑδραῖος πρὶν ἀπὸ χρόνια, καὶ δεύτερον γιὰ νὰ τοῦ στείλει τὴν ἀγγελία τῆς *Ἡὼς*, ποὺ εἶχε τυπώσει τὸν Ἰανουάριο, καθὼς καὶ τὰ δύο πρῶτα τεύχη.

Ἡ σχετικὴ μὲ τὴν *Ἡὼ* περικοπὴ τῆς ἐπιστολῆς¹⁵ νομίζω πὼς δὲν ἀφήνει καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἀνάμεσα στοὺς δύο ἄνδρες δὲν ὑπῆρχε προηγούμενη συνενόηση γιὰ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ περιοδικοῦ. Μάλιστα ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀγγελίας καὶ τῶν δύο τευχῶν ἀποτελεῖ ἰσχυρὴ ἔνδειξη γιὰ τὸ ὅτι ὁ Κουντουριώτης δὲν ἦταν οὔτε συνδρομητής, ἀλλίως θὰ εἶχε πάρει τὰ τεύχη ὅταν ἐκδόθηκαν καὶ ὄχι μετὰ ἀπὸ ἓνα μήνα, καὶ φυσικὰ δὲν θὰ εἶχε νόημα ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀπὸ πολλὸν καιρὸ τυπωμένης ἀγγελίας. Χρεωμένος λοιπὸν στὸν Κουντουριώτη ὁ Ἀντωνιάδης καὶ γενικὰ οἰκονομικὰ στριμωγμένος, «εἰς ἄκρον στενοχωρημένος», ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, μὲ τίς συνθήκες νὰ μὴ βοηθοῦν στὴν πραγματοποίησιν τῶν ἀρχικῶν σχεδίων του γιὰ τὸ περιοδικό, ἔκανε τὴν ἀναγκαῖα στροφὴ: ἂν οἱ λόγιοι δὲν ἔγραφαν γιὰ τὴν *Ἡὼ* «περὶ διδασκαλίας, περὶ φιλολογίας καὶ περὶ φιλοσοφίας» καὶ ἂν, ἴσως, δὲν εἶχαν βρεθεῖ ἀρκετοὶ συνδρομητὲς πρόθυμοι νὰ προπληρώσουν τὸ ὄχι εὐκαταφρόνητο ποσὸ τῶν εἴκοσι πέντε φοινίκων γιὰ νὰ διαβάσουν κάθε βδομάδα τὰ ἐκπαιδευτικὰ καὶ φιλολογικὰ νέα, μπορούσε, ὅπωςδὴποτε, νὰ βρεθεῖ ὕλη πολιτικὴ καί, ἴσως, ἀναγνώστες πρόθυμοι νὰ διαβάσουν ἓνα κυρίως πολιτικὸ περιοδικό, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἀντιπολίτευση κατὰ τῆς καποδιστριακῆς κυβέρνησης ἐντεινόταν.

Μὲ δεδομένες τίς ἀπόψεις τοῦ Κυβερνήτη γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ Τύπου στὴν ἐλληνικὴ ἐπικράτεια κατὰ τὴ δεδομένη ἱστορικὴ συγκυρία, καὶ μὲ δεδομένη τὴν συνακόλουθη σχετικὴ κυβερνητικὴ πρακτικὴ κατὰ τὸ πρόσφατο παρελθόν, ὁ Ἀντωνιάδης θὰ πρέπει νὰ γνώριζε ὅτι ἀφενὸς ἡ

15. «Παρὰ τοῦ ἰδίου κ. Δημητρίου Κριεμάδη θέλετε λάβει τὸν 1ον καὶ δεύτερον ἀριθμ. τοῦ συγγράμματος τοῦ ὁποίου ἐπεχείρησα τὴν ἐκδοσὴν ὁμοῦ μὲ τὴν προειδοποίησίν μου περὶ τῆς ἐκδόσεώς του καὶ ἐπιθυμῶν νὰ εὐαρεστηθῇτε ἂν ὄχι εἰς τὰς γνώσεις μου τοῦλάχιστον εἰς τὴν εὐκρίνειαν τῶν σκοπῶν μου διὰ τὴν ὁποίαν ἡμπορῶ νὰ διαμαρτυρηθῶ τοὺς συναγωνιστὰς καὶ συνεργάτας τῆς ἐλπιζομένης ἐλευθερίας μας». Βλ. Ἀρχεῖα Λαζάρου καὶ Γεωργίου Κουντουριώτου, ἐπιμ. Κωνσταντίνος Ἀθαν. Διαμάντης, τ. 10ος, Ἀθήνα 1969, σ. 165-166.

άλλαγή του προσανατολισμού και της ύλης του περιοδικού του και αφετέρου ή κριτική στην κυβέρνηση θα τον έφερναν αντιμέτωπο με τον κρατικό μηχανισμό. Ο Καποδίστριας θεωρούσε άφενός ότι, με δεδομένη την κακή κατάσταση των έσωτερικών πραγμάτων και την κρισιμότητα των ζητημάτων της έξωτερικής πολιτικής, ή ελευθερία του πολιτικού Τύπου είχε ζημιώσει και θα ζημίωνε τη χώρα, και αφετέρου ότι οι έκτακτες εξουσίες που του είχαν παραχωρηθεί του επέτρεπαν να απαγορεύει την έκδοση έφημερίδων και περιοδικών εντύπων στην περίπτωση που έκρινε ότι έβλαπταν τα έθνικά συμφέροντα.

Στην αίτωση ότι παραβιάζει έτσι το άρθρο 26 του συντάγματος περί ελευθερίας του Τύπου, άπαντούσε πρώτον ότι, σύμφωνα με το Β΄ ψήφισμα της έθνοσυνέλευσης του Άργους τα επαναστατικά συντάγματα ήσαν υπό αναθεώρηση από την κυβέρνηση και την Γερουσία, προκειμένου να συνταχθεί νέος καταστατικός χάρτης, και δεύτερον ότι, ακόμα και αν ή προσωρινή κυβέρνηση ήταν υποχρεωμένη να παραδεχθεί την αρχή της ελευθερίας του Τύπου, για να διαχειριστεί τα σχετικά ζητήματα χρειαζόταν έναν νόμο, και, επειδή τέτοιος νόμος ή σχετικός κανονισμός δεν είχε ψηφιστεί από τις Έθνοσυνελεύσεις και το Βουλευτικό, ή προσωρινή κυβέρνηση μπορούσε να κρίνει και να αποφασίζει κατά περίπτωση για τα όρια της ελευθερίας του Τύπου. Έτσι, «ή Κυβέρνησις εκ πρώτης αρχής, άφου παρέστησεν εις τους συμπράκτοράς της, πόσον άσύμφωνος είναι με την παρούσαν πολιτικήν και έθνικήν του Έθνους κατάστασιν ή απόλυτος αὐτή και άκριτος ελευθερία του Τύπου, έπαυσε μὲν τους επαγγελομένους την ανεξάρτητον παρρήσιαν, συνεχώρησε δὲ την ελευθερίαν του Τύπου εις τους θέλοντας να εκδώσωσι συγγράμματα φιλολογικά ή να τυπώσωσι βιβλία διδακτικά, τοσοῦτον χρήσιμα διὰ τα συνιστώμενα διδακτικά καταστήματα».¹⁶

Είναι γνωστός ο τρόπος με τον όποιον αντιμετώπισθηκε ο Αντωνιάδης όταν εξαπέλυσε από την *Ηὼ* την πρώτη εὐθεία βολή κατά της κυβέρνησης: ο υπερβάλλων ζήλος του Διοικητή και της αστυνομίας Ναυπλίου, οί ενέργειες των όποιων είχαν την έγκριση του Κυβερνήτη, οδήγησε στο προσωρινό κλείσιμο του περιοδικού τον Απρίλιο του 1830, ο Αντωνιάδης παραπέμφθηκε σὲ δίκη με την κατηγορία ότι ή κριτική που άσκησε στους ύπουργούς έβλαπτε τη χώρα και ύποκινούσε τον λαό σὲ άποστασία, κρίθη-

16. Κυβερνήτης πρὸς Γερουσία, 7.10.1830. *Αρχεὶα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγενεσί-ας 1821-1832*, Έγγραφα καποδιστριακῆς περιόδου, Β΄, Αθήνα 2008, σ. 71. Η φράση «έπαυσε μὲν τους επαγγελομένους την ανεξάρτητον παρρήσιαν» αναφέρεται άσφαλῶς στο κλείσιμο τῆς *Ανεξαρτήτου Έφημερίδος τῆς Ἑλλάδος* του Παντελή Κ. Παντελή τὸ 1828. Βλ. Χρήστος Λοῦκος, *Η άντιπολίτευση ...*, ὁ.π., σελ. 76-77 καί, του ίδιου, «Η δίωξη τῆς έφημερίδας “Ο Απόλλων”», *Ο Έρανιστής* 9/τεῦχος 53 (1971) σ. 206.

κε ένοχος, και καταδικάσθηκε σὲ φυλάκιση ενός μηνός από τὸ πρωτόκλητο δικαστήριο Αργολίδος.¹⁷ Αὐτὸ που θα μπορούσε να προσθέσει κανείς σὲ όσα γνωρίζαμε είναι ότι ή πρώτη έπισήμανση που έκανε ή Αστυνομία Ναυπλίου, όταν έστειλε τον φάκελο τῆς *Ηὼς* στο Πρωτόκλητο Δικαστήριο Αργολίδος, έχει να κάνει με τον μετασχηματισμό του φύλλου από φιλολογικό σὲ πολιτικό: «Αντίφασις εις την παρ’ αὐτοῦ δημοσιευθεΐσαν προαγγελίαν τῆς έφημερίδος του, δι’ ἧς ύπόσχεται αὐτήν φιλολογικήν».¹⁸

Η *Ηὼς* επανεκδόθηκε τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, κάθε βδομάδα αὐτή τη φορά, αλλά ή έκδοση διακόπηκε πάλι με έγγραφο που υπέγραφε ο πρόεδρος του Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Αργολίδος, συντεταγμένο στις 27 Σεπτεμβρίου.¹⁹ Αὐτή τη φορά ή Κυβέρνηση, λίγες ήμέρες άργότερα, ζήτησε και την άποψη τῆς Γερουσίας για την πολιτική της σὲ αὐτή και σὲ παρόμοιες περιπτώσεις: «Εἰς τοιαύτην περίστασιν ή Κυβέρνησις νομίζει χρέος της να ζητήσει την γνώμην τῆς Γερουσίας, εάν πρέπει να εξακολουθήσῃ τὸ μέτρον, τὸ όποιον ἐξ αρχῆς ἐνήργησε περὶ τῆς ελευθερίας του Τύπου και των άντικειμένων τῆς δημοσιεύσεως ή αν υποχρεούται από τὸ άρθ. 26 του Συντάγματος, να συγχωρήσῃ άπεριόριστον άδειαν εις τους τυχόντας να γράφωσι και να δημοσιεύωσι διὰ των τύπων ὅ,τι βούλεται έκαστος».²⁰

Η Γερουσία δεν άπάντησε· ώστόσο, με μεγάλη καθυστέρηση, και άφου ή κυβέρνηση έθεσε εκ νέου τὸ έρώτημα μετ’ επιτάσεως, όταν άνέκυψε τὸ ζήτημα τῆς έφημερίδας *Ο Απόλλων* του Πολυζωΐδη, ή άρμόδια Έπιτροπή τῆς Γερουσίας γνωμοδότησε στις 20 Μαρτίου 1831 να έγκριθεί ή πολιτική του Κυβερνήτη στο συγκεκριμένο ζήτημα: «Μέχρις ότου έμβωσιν εις ενεργειαν οί συνταγματικοί και όριστικοί νόμοι, ή Σεβ. Κυβέρνησις να εξακολουθήσῃ τὸ μέτρον, τὸ όποιον ἐξ αρχῆς ἐνήργησε και περὶ τῆς ελευθερίας του Τύπου».²¹ Στο μεταξύ ο Αντωνιάδης διὰ τῆς δικαστικῆς όδοῦ διεκδίκησε την άθώωσή του και την κέρδισε: τὸ «έκκλητον» δικαστήριο τῆς Πελοποννήσου, τον Απρίλιο του 1831, «άπαθῶς, εὐσυνειδήτως και έλληνικῶς» σύμφωνα με τὸ κείμενο τῆς άπόφασής του, έκρινε ότι ο εκδότης τῆς *Ηὼς* κακῶς κατηγορήθηκε και κακῶς καταδικάσθηκε.²² Ο δικαιωμένος από τὸ

17. Βλ. Χρήστος Λοῦκος, *Η άντιπολίτευση ...*, ὁ.π., σ. 190-191, όπου και ή σχετική βιβλιογραφία.

18. Αστυνομία Ναυπλίου πρὸς Πρωτόκλητο Δικαστήριο Αργολίδος, 5.5.1830. Αρχεὶον Έμμ. Αντωνιάδου, ΓΑΚ, Μικρὲς συλλογές, φάκ. Κ 29.

19. Έμμεση πληροφορία από μεταγενέστερο έγγραφο τῆς Αστυνομίας Ναυπλίας. Βλ. παρακάτω, σ. 70.

20. *Αρχεὶα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγενεσίας*, ὁ.π.

21. *Αρχεὶα τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγενεσίας 1821-1832*, Έγγραφα καποδιστριακῆς περιόδου, Γ΄, Αθήνα 2008, σ. 69.

22. Η άπόφαση του δικαστηρίου έλήφθη στις 9.4.1831, «έδημοσιεύθη κατά νόμον» στις 11.4.1831, και στις 18.4.1831 δημοσιεύθηκε στο 16ο τεῦχος τῆς *Ηὼς*.

δικαστήριο Αντωνιάδης τύπωσε ακόμα δύο τεύχη, ένα στις 18 και ένα στις 25 Απριλίου 1831, πριν διακόψει, οριστικά πλέον, την έκδοση.

Τὰ δύο αὐτὰ τεύχη, καὶ ἴσως ἓνα ὀλιγοσέλιδο βιβλίο πὺ τυπώθηκε λίγο ἀργότερα²³, ἀποτελοῦν τὴ συμβολὴ τοῦ Ἀντωνιάδη στὴν περὶ ἐλευθεροτυπίας συζήτηση πὺ διεξαγόταν τότε, καθὼς ἀναμενόταν ἡ ἀναπόκριση τῆς Γερουσίας στὸ κυβερνητικὸ αἶτημα γιὰ τὴ νομιμοποίηση τοῦ κυβερνητικοῦ ἐλέγχου στὸν Τύπο, μὲ τὴν ἐκδοση ἑνὸς σχετικοῦ ψηφίσματος. Τὸ φύλλο 16 τῆς *Ἠῶς*, πὺ τυπώθηκε στις 18 Απριλίου 1831, περιεῖχε σύντομη περιγραφὴ τῆς περιπέτειας τοῦ Ἀντωνιάδη, ὁλόκληρη τὴ δικαστικὴ ἀπόφαση πὺ τὸν δικαίωσε, μαζί μὲ τὶς ἀπόψεις ἑνὸς ἀπὸ τοὺς δικαστὲς πὺ εἶχε διαφωνήσει, καθὼς καὶ μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ Κοραΐ, μὲ ἡμερομηνία 20 Ἰανουαρίου 1831, μὲ τὴν ὁποία ὁ γέροντας εὐχαριστοῦσε τὸν ἐκδότη γιὰ τὰ τεύχη πὺ τοῦ ἔστειλε, τὸν ἐπαινοῦσε γιὰ τὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια, τὸν συμβούλευε νὰ βρεῖ συνεργάτες, ἀρνιόταν εὐγενικὰ νὰ γράψει ὁ ἴδιος κείμενα πρὸς δημοσίευση στὴν *Ἠῶ*, καὶ εὐχόταν καλὴ ἐπιτυχία.

Στὸ τελευταῖο φύλλο, αὐτὸ τῆς 25ης Απριλίου 1831, βλέπει κανεῖς τὴν ὑστατή προσπάθεια τοῦ Ἀντωνιάδη νὰ πείσει τὸν Καποδίστρια καὶ τὰ μέλη τῆς Γερουσίας ὅτι ἓνα νομοθέτημα πὺ θὰ περιορίζε τὴν ἐλευθεροτυπία, στὸ τέλος θὰ ζημίωνε καὶ θὰ κατέστρεφε τὸν ἴδιο τὸν Κυβερνήτη. Τὶς ἀπόψεις του τὶς διατύπωσε ἔμμεσα: τὸ 1827 εἶχε τυπωθεῖ μιὰ Ἱστορία τοῦ Ναπολέοντα, γραμμὴν ἀπὸ τὸν Jacques Marquet de Montbreton, βάρωνο του Norvins, Γάλλο συγγραφέα γνωστὸ γιὰ τὶς διοικητικὲς, στρατιωτικὲς καὶ διπλωματικὲς ὑπηρεσίες πὺ προσέφερε στὴν πατρίδα του πρὸ τοῦ 1814· στὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Ἀντωνιάδης βρῆκε ἓνα ἀπόσπασμα, σχετικὸ μὲ τὸν περιορισμὸ τῆς ἐλευθεροτυπίας ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα στὰ τέλη τοῦ 1811 καὶ μὲ τὶς καταστροφικὲς συνέπειες αὐτοῦ τοῦ περιορισμοῦ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἐμπνευστή του, τὸ μετέφρασε καὶ τὸ σχολίασε, χωρὶς νὰ ἀναφερθεῖ εὐθέως στὶς σχετικὲς συζητήσεις τῆς Γερουσίας καὶ στὸ ὑπὸ ἐκδοση ψήφισμα.

23. *Περὶ τύπου ἐκ τοῦ Μιραβώ, πρωτότυπον λαβόντος εἰς τὴν ὄλην ταύτην τὸν Μίλωνα. Μετεφράσθη περὶ τὸ 1831. ἐν Ναυπλίᾳ.* Πρόκειται γιὰ μετάφραση τοῦ κειμένου *Sur la liberté de la presse*, τὸ ὁποῖο, ὑποθέτω, βρῆκε ὁ ἀνώνυμος μεταφραστὴς σὲ κάποια ἀπὸ τὶς σύγχρονες τοῦ ἐκδόσεις τῶν ἀπάντων τοῦ Mirabeau. Τὸ κείμενο αὐτὸ τοῦ Mirabeau, στὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ παράφραση τοῦ περίφημου *Ἀρεοπαγίτικοῦ* (Αρεοπαγίτικα) λόγου μὲ τὸν ὁποῖο ὁ John Milton διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὸ περιοριστικὸ τῆς ἐλευθεροτυπίας διάταγμα τῆς 14ης Ἰουνίου τοῦ 1643, ἐκδόθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὰ τέλη τοῦ 1788. Τὸ φυλλάδιο τοῦ Ναυπλίου μᾶς δίνει terminus post quem γιὰ τὴν ἐκτύπωσή του, μὲ τὴν ἀφιέρωση «Εἰς τοὺς πέντε ἐκ τῶν γερουσιαστῶν τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐλευθεροτυπίας γενναίως ἀγωνισθέντας, καὶ κατὰ τῆς τυποκτόνου γνῶμης διαμαρτυρηθέντας. Διὰ τὸν πατριωτισμόν». Κυκλοφόρησε λοιπὸν μετὰ τὶς 26 Απριλίου 1831, πιθανότατα μεταφρασμένο καὶ τυπωμένο ἀπὸ τὸν Ἀντωνιάδη.

Ἀριθ. 17. **Η Η Ω Σ** Ἔτος Β.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΑΠΑΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Πενίαν καὶ ἀτιμίαν

ἀφαιρεῖται παιδεία. Σολ. ιγ. ιθ.

ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΑΙ. ΤΗΝ 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1831

«Ἐπιστρέψας ὁ Ναπολέων ἀπὸ τὴν Ὀλλάνδαν περὶ τὰ τέλη
» τοῦ 1811 ἔτους, ἐξέδωκε τὸ περὶ ἐλευθερίας τοῦ Τύπου
» ψήφισμα. Προώρισε καὶ ἐκανόνισε δι' αὐτοῦ ἀμεταθέτως,
» τὴν φύσιν, τὴν τίτλον, ὡς καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφημερί-
» δων, καὶ τὰ ὄνδια τῶν πύλων, εἰς τὰς ὁποίας αἱ ἐφη-
» μερίδες αὐταὶ ἤθελεν εἰσθαι συγχωρημέναι νὰ ἐκδίδωνται.
» Μία κηνορία (λογακρισία) ἐνοχλητικὴ, φιλύποπος, λε-
» πτομερὴς, ἐχθρικὴ, ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῶν τοπικῶν ἀρχῶν,
» ἔπρεπε νὰ ἦναι ὁ Ἄργος τῆς ἀπατηλῆς ταύτης δημοσί-
» τητος. Τὸ κράτος τῆς συνειδήσεως ἐκινῶσε τὸν Ναπολέον-
» τα εἰς ὀλιγωτέραν ζηλίαν, παρὰ τὸ κράτος τοῦ συλλογισμοῦ.
» Ἐναντίον ἄρα τῆς μεγαλειότητός του, καὶ χάρις
» θαυμαζῶν αὐτὸν κόσμος νὰ τὸ γνωρίζῃ, ἐγένετο ὁ Ἐ-
» ναλέων δειλὸς κριτῆς τῆς παντοδυναμίας του, καθυπα-
» λων τὴν μεγαλοφυΐαν του εἰς τὸν ὅποιον ὁ Τύπος τοῦ
» προσέεινε φόβον. Ἐντοσοῦτω τὸ περὶ ἐλευθερίας τοῦ Τύ-
» ψηφισμᾶ τοῦ ἔφερε, τὸ ὅποιον ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα
» ἀπεξένωσεν ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα τοὺς γενναίους ἐκείνους
» ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὰ ρῶτα, ἡ ἰκανότης, καὶ ἡ γνῶ-
» σις.

Ὁ τρόπος πὺν ἐπέλεξε ὁ Ἀντωνιάδης νὰ ὑπερασπισθεῖ τὴν ἐλευθεροτυπία τὴν παραμονὴ τῆς ἐκδόσης τοῦ καποδιστριακοῦ ψηφίσματος, μὲ τὸν παραλληλισμὸ Ναπολέοντα καὶ Καποδίστρια, εἶναι ὁ τρόπος τοῦ αὐστηροῦ καὶ ἀνήσυχου ἐνεργοῦ πολίτη καὶ ὄχι τοῦ σκληροῦ ἀντιπολιτευόμενου πὺν ἐπιδιώκει τὴν ἐξόντωση τοῦ πολιτικοῦ ἀντιπάλου: «“Ἐντοσούτω τὸ περὶ ἐλευθερίας τοῦ Τύπου ψήφισμά του ἔφερε, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ φέρῃ ἀποτέλεσμα· ἀπεξένωσεν ἀπὸ τὸν Ναπολέοντα τοὺς γενναίους ἐκείνους ἄνδρας, τῶν ὁποίων τὰ φῶτα, ἡ ἰκανότης, καὶ ἡ γνώμη, σχηματίζουν τὴν δύναμιν τῶν ἐπικρατειῶν· [...] ὁ ἀφανισμὸς του προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀκινήσιαν τῆς Γαλλίας, ἥτις μ’ ὅλον τοῦτο τὸν ἐθαύμαζε καὶ ἴσως ἀκόμη τὸν ἡγάπα”. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐκφραζόμενος εἰς τὴν τοῦ Ναπολέοντος ἱστορίαν ὁ κύριος Νορβοῖνς μᾶς δίδει εἰς ὀλίγας γραμμὰς μάθημα πολλὰ σπουδαῖον καὶ βαθείας μελέτης ἄξιον»²⁴. Ἡ ἐπόμενη ἡμέρα ἐδείξε ὅτι ὁ Κυβερνήτης καὶ ἡ Γερουσία δὲν θέλησαν νὰ πάρουν αὐτὸ τὸ «πολλὰ σπουδαῖον» μάθημα: τὸ ψήφισμα ὑπ’ ἀρ. 2085, τὸ ὁποῖο περιορίζε μὲ τὸν τρόπο πὺν ἔκρινε σκόπιμο ἢ κυβέρνηση τὴν καθιερωμένη ἀπὸ τὰ ἐπαναστατικὰ συντάγματα ἐλευθεροτυπία, ἐκδόθηκε στίς 26 Ἀπριλίου 1831, μὲ τὴν ἔγκριση τῆς Γερουσίας· πέντε μόνο ἀπὸ τοὺς εἴκοσι ἐπτὰ γερουσιαστές εἶχαν διαφωνήσει²⁵.

Εὐλόγα συνδέθηκε ἡ ὀριστικὴ διακοπὴ τῆς ἐκδόσης τοῦ περιοδικοῦ *Ἡ Ἥως* μὲ τὸ ψήφισμα τῆς 26ης Ἀπριλίου 1831: ὑποστηρίχθηκε ὅτι ὁ Ἀντωνιάδης «ἔπαυσε οἰκειοθελῶς τὴν ἐφημερίδα του» ἀφοῦ, ὅπως ἔγραψε ὁ *Ἀπόλλων* λίγο ἀργότερα (φ. 26, 6.6.1831), θεώρησε «ἀλλότριον Ἑλληνας [...] τὴν εἰς τὸν νόμον τοῦτον ἢ μᾶλλον εἰς τὴν παρανομίαν ὑποταγήν»²⁶. Ἐπίσης εὐλόγα, νομίζω, εἶχα ὑποψιασθεῖ καὶ ἀντικειμενικὴ ἀδυναμία τοῦ Ἀντωνιάδη νὰ συνεχίσει: δὲν ἔφτανε μόνο νὰ τὸ ἐπιτρέπει ἡ Κυβέρνηση, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχουν καὶ συνδρομητές, ἢ νὰ ἔχει ἐξασφαλισθεῖ ἡ χρηματοδότηση μὲ ἄλλον τρόπο. Πόσοι ἄραγε ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες τῆς *Ἡὸς* ἀνανέωσαν τὴ συνδρομὴ τους ὅταν στὴ χρονία πὺν πέρασε εἶχαν πληρώσει τὸ σεβαστὸ ποσὸ τῶν 25 φοινίκων, προκειμένου νὰ λάβουν σὲ 12 μῆνες 48 τεύχη τῶν 16 σελίδων, καὶ τελικὰ ἔλαβαν σὲ 14 μῆνες 17 τεύχη τῶν 8 σελίδων, δηλαδὴ πῆραν 136 σελίδες ἀντὶ 768; Ὅσο γιὰ τοὺς ἀντιπολιτευόμενους, πὺν θὰ μπορούσαν ἐνδεχομένως νὰ στηρίζουν οἰκονομικὰ τὸ περιοδικό, εἶχαν τώρα τὴν ἐφημερίδα πὺν χρειάζονταν: ὁ *Ἀπόλλων* τοῦ Πολυζωῖδου ἐκδιδόταν στὴν Ὑδρα ἀπὸ τίς 11 Μαρτίου 1831. Ἐξάλλου, ἡ σχετικὰ ἥπια κριτικὴ πὺν ἀσκοῦσε ὁ Ἀντωνιάδης στὴν Κυβέρνηση, χωρὶς

24. *Ἡ Ἥως* 17 (25.04.1831), σ. 1-2.

25. Γιὰ τὸ ψήφισμα καὶ τίς δεσμεύσεις πὺν ἐπέβαλε βλ. Χρήστος Κ. Λοῦκος, «Ἡ δῶξη τῆς ἐφημερίδας *Ὁ Ἀπόλλων*», *Ὁ Ἐρασισητής* 9 (1971) σ. 215-218.

26. Χρήστος Λοῦκος, ὁ.π., σ. 216-217, σημ. 62.

ποτὲ νὰ καταφέρεται προσωπικὰ κατὰ τοῦ Καποδίστρια, δὲν ἦταν αὐτὸ πὺν ζητοῦσε ἢ συγκυρία.

Δὲν μπορούμε νὰ γνωρίζουμε, ὥστόσο, ἂν ὁ Ἀντωνιάδης θὰ ἔβρισκε τρόπο νὰ ἐξασφαλίσαι χρηματοδότηση παρὰ τὴ δυσκολία τῆς συγκυρίας, καὶ ἀκόμα ἂν θὰ κατόρθωνε τελικὰ νὰ κινηθεῖ στὸ στενὸ πλαίσιο πὺν δημιουργοῦσε τὸ νέο νομικὸ καθεστῶς, σὲ περίπτωσιν πὺν ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς δὲν διέκοπτε γιὰ μία ἀκόμη φορὰ τὴν ἐκδοσιν. Δύο ἀνέκδοτα ἐγγραφα²⁷ δείχνουν ὅτι τὸ νέο, ὀριστικὸ κλείσιμο τῆς *Ἡὸς* ὀφειλόταν ὁπωσδήποτε (καὶ) στὴν ἐπέμβαση τῆς Αστυνομίας, ἢ ὁποία προφανῶς εἶχε διαταχθεῖ νὰ μὴν ἐπιτρέψει τὴ συνέχισιν τῆς ἐκδόσης, παρὰ τὴν δικαίωση τοῦ Ἀντωνιάδη ἀπὸ τὸ Ἑκκλήτο Δικαστήριον Πελοποννήσου, στὸ ὁποῖο εἶχε προσφύγει γιὰ νὰ προσβάλαι τὴν ἀπόφαση τοῦ Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Ἀργολίδος. Τέσσερις ἡμέρες μετὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ 17ου φύλλου τῆς *Ἡὸς*, δηλαδὴ στίς 29 Ἀπριλίου 1831, ὁ Ἀντωνιάδης διατάχθηκε ἀπὸ τὴν Αστυνομία Ναυπλίου νὰ μὴν τυπώσει ἄλλα φύλλα.

Τί εἶχε συμβεῖ; Ὁ δημόσιος συνήγορος τοῦ Ἑκκλήτου Δικαστηρίου Πελοποννήσου Ἰ. Γ. Πανᾶς, χρησιμοποιώντας τὸ δικαίωμά του νὰ ἐκκαλεῖ στὸ Ἀνώτατο Δικαστήριον τίς ἀποφάσεις τοῦ Ἑκκλήτου πὺν ἦσαν ἀντίθετες μὲ τίς ἀποφάσεις τῶν Πρωτοκλήτων, εἶχε, ὅπως φαίνεται, ἀμέσως προβεῖ σὲ αὐτὴ τὴν ἐνέργεια κατὰ τῆς ἀπόφασης πὺν ἀθῶνε τὸν Ἀντωνιάδη. Στὴν περίπτωσιν αὐτῇ, σύμφωνα μὲ ἐγγραφο τοῦ δημοσίου συνηγόρου πρὸς τὴν Αστυνομία Ναυπλίας, ἴσχυε ὅ,τι προέβλεπε τὸ ἄρθρο 351 τῆς Πολιτικῆς Διαδικασίας: «Ἡ ἔφεσις ἐγκαταλιμπάνει τὰ πράγματα ὅπως ἦσαν εἰς τὴν στιγμὴν τῆς ἀποφάσεως διὰ τοὺς ἐκκαλουμένους»²⁸. Αὐτὸ ἐσήμαινε ὅτι, ὥσπου νὰ τελεσιδικήσῃ ἡ ὑπόθεσιν στὸ Ἀνώτατο Δικαστήριον, ἴσχυε ἡ ἀπόφαση τοῦ Πρωτοκλήτου Ἀργολίδος, ἢ ὁποία ἀπαγόρευε τὴν ἐκδοσιν. Μὲ βάση ὅλα αὐτὰ ἡ Αστυνομία, ἐπισημαίνοντας καὶ ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ Ἑκκλήτου ἀθῶνε μὲν τὸν Ἀντωνιάδη ἀπὸ τίς κατηγορίες ἀλλὰ δὲν διέτασσε τὴν συνέχισιν τῆς ἀπαγορευμένης ἐκδόσης, ἀνέθεσε στὸν πολιτάρχην Ναυπλίου νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ συμμόρφωση τοῦ ἐκδότη τῆς *Ἡὸς* σὲ ὅσα τοῦ εἶχε παραγγεῖλει, ἔως ὅτου ἐκδοθεῖ ὀριστικὴ δικαστικὴ ἀπόφαση.

Ὁ Ἀντωνιάδης ἀπάντησε στὸν Ἀστυνόμο ἀμέσως, τὴν ἐπόμενη ἡμέρα 30 Ἀπριλίου 1831, μὲ ἓνα κείμενο πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴ συγκρότησιν τῆς προσωπικότητάς του καὶ γιὰ τὸ «κλίμα» ἀπὸ τὸ ὁποῖο προερχόταν. Μὲ τὴν ἀπάντησιν του ἐπεσήμανε ὅτι ἡ πρώτη διακοπὴ τῆς ἐκδόσης ἔγινε

27. Δημοσιεύονται ἐδῶ, σ. 40-42.

28. *Πολιτικὴ καὶ ἐγκληματικὴ διαδικασία, εἰς τὴν ὁποίαν προηγείται τὸ περὶ ὀργανισμοῦ τῶν Δικαστηρίων ὑπ’ ἀριθ. 152 ψήφισμα μετὰ τῶν διαταγμάτων ὑπ’ ἀριθ. 153-160*, Αἴγινα, Ἐθνικὸ Τυπογραφεῖο, 1830, σ. 67.

αυθαίρετα, χωρίς να του έχει κοινοποιηθεί κάποιο σχετικό επίσημο έγγραφο, ότι το Πρωτόκλητο Δικαστήριο Αργολίδος του είχε επιβάλει χρηματικό πρόστιμο και ποινή φυλάκισης ενός μηνός αλλά δεν είχε αποφασίσει το κλείσιμο του περιοδικού του, ότι το έγγραφο που επεκαλείτο ο αστυνόμος το είχε συντάξει μόνος του ο πρόεδρος του Πρωτοκλήτου Αργολίδος αφού το Δικαστήριο αυτό είχε διαλυθεί, άρα ήταν παράνομο, ότι ακόμη και αν η άθωωτική απόφαση του Έκκλητου προσβαλόταν επιτυχώς στο Ανώτερο Δικαστήριο, πάλι δεν θα προέκυπτε απαγόρευση της έκδοσης και ότι, τέλος, αυτός, ως αγωνιστής και μέλος των Έθνικων Συνελεύσεων που ψήφισαν τους θεμελιώδεις πολιτικούς νόμους δεν θα υπάκουε στη διαταγή του αστυνομικού, ως «αντιβαίνουσας» τους νόμους αυτούς, και σε περίπτωση που η απαγόρευση επιβαλόταν με τη βία θα ξεσήκωνε το τυπογραφείο του για να εγκατασταθεί άλλοι. Απ' ό,τι φαίνεται ο Αστυνόμος επέβαλε την απαγόρευση και, αν πιστέψουμε τον *Απόλλωνα*, εμπόδισε και την μετεγκατάσταση,²⁹ ή οποία έγινε, ως γνωστόν, μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη: ο Αντωνιάδης έφυγε από το Ναύπλιο και έστησε το τυπογραφείο του στα Μέγαρα, όπου άρχισε να εκδίδει την *Αθηνά* τον Φεβρουάριο του 1832.

Ής δοῦμε τώρα την υπόθεση του *Έθνικοῦ*, πηγαίνοντας στο φθινόπωρο του 1832, όταν τα πράγματα είχαν αλλάξει στη χώρα γενικά, και βεβαίως στην Αίγινα. Έκτακτος Διοικητής του νησιού ήταν ο Νικόλαος Σκούφος,³⁰ έφορος των σχολείων στη θέση του Ανδρέα Μουστοξύδη ο γνωστός και διωγμένος επί Καποδίστρια Θεόκλητος Φαρμακίδης, πρώην εκδότης του *Λόγιου Έρμη* και με εμπειρία στην έκδοση εφημερίδων επίσης: μία ομάδα μελών του καποδιστριακού κόμματος, το οποίο βρισκόταν σε πορεία ανασύνταξης, έτοιμαζόταν να εκδώσει μια φιλολογική και πολιτική εφημερίδα και είχε ζητήσει τη σχετική άδεια από τον έκτακτο διοικητή Αιγίνης. Στην ομάδα αυτή ανήκε μεταξύ άλλων και ο Κανάρης, και την έκδοση της εφημερίδας ανέλαβε ο Στάμος Τριανταφύλλης, πρώην γραμματέας του Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου Αιγίνης.

Οί συνταγματικοί το πληροφορήθηκαν, και ανάμεσα σε αυτούς ο Φαρμακίδης, ο οποίος, γνωρίζοντας την πολιτική τοποθέτηση του εκδότη και των φίλων του, δεν περίμενε να εκδοθεί η εφημερίδα για να αντιδράσει, αλλά φρόντισε να μην επιτραπεί καθόλου η έκδοση· ως τον «ακούσουμε» να συνεννοείται ιδιαιτέρως με τον Μαυροκορδάτο: «μία συντροφία κακῶν

29. Χρήστος Κ. Λούκος, *δ.π.*, σ. 217, σημ. 62.

30. Για τη διαδρομή του Σκούφου ως τα τέλη του 1828 βλ. Δέσποινα Κατηφόρη, *Νικόλαος Σκούφος. Σχεδιάγραμμα βιογραφίας*, Αθήνα, Έταιρεία Μελέτης Νέου Έλληνισμού, Παράρτημα του περιοδικού *Μνήμων* αρ. 4, 1990.

και κακοήθων ανθρωπαρίων ήνώθησαν εις έκδοσιν εφημερίδος, και συντάκτης αυτής έφάνη κάποιος Τριανταφυλλίδης, κακοηθέστατον ανθρωπαρίον· άμα έμαθον τουτο ειπον τῷ διοικητῇ, να μη δώση την άδειαν αυτός, και να παραπέμψη το πρᾶγμα εις την Κυβέρνησιν, ως, νομίζω, ήτον και το όρθόν, και να ενεργήσωμεν κρυφίως την μη δόσιν της άδείας»³¹.

Αυτή η πρώτη προσπάθεια του Έφόρου των Εκπαιδευτηρίων για τη ματαίωση της έκδοσης δεν είχε αποτέλεσμα, γιατί ο Σκούφος έδωσε την άδεια και το πρώτο φύλλο της εφημερίδας κυκλοφόρησε στις 15 Νοεμβρίου του 1832. Ο Φαρμακίδης λοιπόν δεν είχε παρά να περιμένει την πρώτη άφορμή που θα έδινε ο *Έθνικός* για να ενεργήσει δραστικότερα και αποτελεσματικότερα, και η άφορμή αυτή δεν άργησε να δοθεί. Ένω το δεύτερο φύλλο είχε στοιχειοθετηθεί και διορθώνονταν τα δοκίμια, οι πληροφοριοδότες του Φαρμακίδη, ίσως κάποιος εργαζόμενος στο τυπογραφείο, τον ενημέρωσαν για το περιεχόμενο ενός υπό δημοσίευση άρθρου³² το οποίο αναφερόταν επικριτικά στον Γεννάδιο προσωπικά και γενικότερα στο Κεντρικό Σχολείο και τους διδασκάλους του, τους οποίους κατηγορούσε μεταξύ άλλων για πολιτικό καιροσκοπισμό, επαναλαμβάνοντας στην ουσία, από άλλη θέση βέβαια και για διαφορετικούς λόγους, τη σκληρή και έν πολλοῖς άδικη κριτική που είχε ασκήσει λίγο νωρίτερα ο Κοραΐς³³.

31. Βλ. Γιάννης Κόκκωνας, *Οί μαθητές του Κεντρικού Σχολείου*, ΙΑΕΝ αρ. 31, Αθήνα 1997, σ. 676.

32. Το άρθρο είχε συντάξει ο γνωστός καποδιστριακός Κωνσταντίνος Ράμφος και θα δημοσιευόταν ανώνυμα. βλ. Γιάννης Κόκκωνας, *δ.π.*, σ. 66, 678, 704, 708. Το κείμενο *δ.π.*, σ. 674-675.

33. «Μέγα μέρος της Έλληνικής νεολαίας ήθελαν την αναγνώσκουν [την Ιστορία] προσεκτικώτερα και την εξηγείν σήμερα εις τους γονείς των, εάν αντι του γελοιωδεστάτου Κεντρικού σχολείου είχαμεν φροντιστήρια ώργανισμένα, κατά τα σημερινά των Παρισίων φροντιστήρια, και επιστατούμενα από διδασκάλους φίλους της έλευθερίας αδόλους, και όχι Υμνητάς τυράννων, ως ονομάζει ο Πλάτων τους αναισχύντους της απολύτου έξουσίας ψωμοκόλακας». Βλ. Αδαμάντιος Κοραΐς, *Τί συμφέρει εις την έλευθερωμένην από Τούρκους Ελλάδα να πράξη εις τας παρούσας περιστάσεις, δια να μη δουλωθῇ εις χριστιανούς τουρκίζοντας. Διάλογος δύο Γραικῶν δεύτερος, εκδιδόμενος από τον Γ. Πανταζίδην*, Παρίσι 1831 [Φωτοανατύπωση του Κέντρου Νεοελληνικῶν Έρευνῶν/Ε.Ι.Ε., 1983], σ. 67. Άφορμή της σύνταξης του άρθρου που θα δημοσιευόταν στον *Έθνικό* στάθηκε μια παράγραφος από τον πρόλογο του Γεννάδιου στη *Γραμματική της αρχαίας Έλληνικής γλώσσης*, τ. Α', Αίγινα 1832, σ. Β': «Εἰς τὸν β' τόμον μέλλω νά λαλήσω καὶ πόθεν καὶ διατί προήλθαν τὰ ἐμπόδια, καὶ νά δικαιολογήσω κατὰ περίστασιν τοὺς διδασκάλους τοῦ Κεντρικοῦ σχολείου, κατηγορηθέντας ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ νέου Πανταζίδου ὡς ψωμοκόλακας, ἐνῶ ἐδῶ ἔπαθαν τὰ πάνδεινα ὡς ἀπειθεῖς εἰς τὸν ζυγὸν ἀνθρώπου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐλπίζετο σωτηρία». Στο άρθρο του λοιπόν ο Ράμφος έγραψε μεταξύ άλλων για τον Γεννάδιο: «θέλω τον πολεμήσει με τὰ ἰδιά του ὅπλα, καὶ θέλω ἀποδίξει καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τόσους

Καθώς ήταν δεδομένη ή άπροθυμία του Διοικητή να παρέμβει, ο Γεννάδιος και ο Φαρμακίδης κινήθηκαν προς τρεις κατευθύνσεις: ή μία ήταν να ματαιώσουν διά της βίας την εκτύπωση και την κυκλοφορία του φύλλου, ή δεύτερη να πείσουν τον τυπογράφο Άγγελίδη να άρνηθεί τις υπηρεσίες του στον εκδότη της έφημερίδας και ή τρίτη να πείσουν την Κυβέρνηση πρώτον ότι έπρεπε ή έφημερίδα να κλείσει και ο εκδότης της να εκτοπισθεί από την Αίγινα και δεύτερον ότι την ίδια τύχη με τον εκδότη θα έπρεπε να έχει και ο Διοικητής. Για τη ματαίωση της εκτύπωσης επιστρατεύθηκε μια ομάδα 30 περίπου θερμόαιμων μαθητών του Κεντρικού Σχολείου, οι όποιοι το πρωί της 25ης Νοεμβρίου 1832 εισέβαλαν στο τυπογραφείο, καί, μη βρίσκοντας εκεί τον εκδότη της έφημερίδας, διέλυσαν τις τυπογραφικές φόρμες και έφυγαν παίρνοντας μαζί τους τα δοκίμια, για να επιστρέψουν προς το μεσημέρι και να ξυλοκοπήσουν τον Τριανταφύλλη, ο όποιος μαθαίνοντας τα κατέκαστα είχε πάει εν τώ μεταξύ στο τυπογραφείο. Μετά τον ξυλοδαρμό οι μαθητές, όπως συμπεραίνει κανείς από τα σχετικά έγγραφα, άκολουθώντας συγκεκριμένες οδηγίες του Γεννάδιου και του Φαρμακίδη, πήγαν στον Διοικητή απαιτώντας να κλείσει την έφημερίδα και να διώξει τον εκδότη της από την Αίγινα, διαφορετικά θα έφευγαν αυτοί. Λεπτομέρεια που άξίζει να αναφερθεί: ο επικεφαλής των μαθητών αυτών λεγόταν Νικόλαος Σωμάκης ή Σουμάκης, ήταν 21 έτών, και σπούδαζε από το 1830 στο Κεντρικό Σχολείο με έξοδα του Ιωάννη Κωλέτη, ο όποιος αναφέρεται στις πηγές ως εξάδελφός του³⁴.

Σειρά είχε ο τυπογράφος. Έδώ ο Φαρμακίδης θα πρέπει να θυμήθηκε μια παλαιότερη επιτυχημένη επιχείρηση των προεπαναστατικών χρόνων, όταν ως συνεκδότης του *Λόγιου Έρμη* συμμετείχε μαζί με άλλους περι τον Κοραή λογίους σε μια σειρά ένεργειών που οδήγησαν το 1819 στο κλείσιμο του περιοδικού *Αθηνά*. Το περιοδικό αυτό εκδιδόταν στο Παρίσι από μια ομάδα νέων λογίων, που είχαν διαφοροποιηθεί από τη γραμμή του Κοραή. Μία από τις πρώτες ένεργειες του Κοραή και των φίλων και συνεργατών του ήταν να πείσουν τον τυπογράφο Firmin Didot να άρνηθεί τις υπηρεσίες του στους εκδότες της *Αθηνάς*.³⁵ Έτσι και στην περίπτωση

ψωμοκόλακας άληθείς. Ο Κύριος Γεννάδιος και οι σὺν αὐτῷ, ἀφοῦ ἅπαξ ἐγνώρισαν τύραννον τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ ἔθνους ὡς τὸν κυρίττον, καὶ ἐξηκολούθουν ἀκούοντες διαταγὰς του, χωρὶς νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ διδάσκειν, τί ἄλλο ἦτον εἰμὴ τόσοι ψωμοκόλακες δοῦλοι τοῦ δεσπότη των». Βλ. Γιάννης Κόκκωνας, *ό.π.*, σ. 675.

34. Τα έγγραφα από τα όποια άντλοῦνται οι πληροφορίες αυτές έχουν δημοσιευθεῖ· βλ. Γιάννης Κόκκωνας, *ό.π.*, σ. 672-679, 699-700, 704-708.

35. Γιάννης Κόκκωνας, *Ο πολίτης Πέτρος Σκυλίτζης Όμηρίδης, 1784-1872. Μελέτη της συμμετοχής ενός ελάσσονος σε γεγονότα μείζονος σημασίας*, Αθήνα, Έταιρεία Μελέτης Νέου Έλληνισμού, Παράρτημα του περιοδικού *Μνήμων* άρ. 13, σ. 95.

Τὰ τελευταία συμβάντα (λίγουσι τινες) εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον ἀφ' ἑνὸς ἐπὶ ἑνα αὐθιγαίου Διοτισμοῦ καὶ ἀπὸ τῆν δέσμευσιν τοῦ Τύπου.

Συνεχῶς μὰς ἀναφέρουσιν ὡς παράδειγμα ὕψους ἐλευγερισμένα μεγάλα, πολλῶν αἰώνων ἔσθῃ, τοὺς Γάλλους καὶ Ἀγγλους, καὶ συγχρότερα μὰς παρυσιαῖον τὴν Ἰουλιανὴν ἐπαναστάσιν τῶν πρώτων. Ἀς παραβάλλωμεν λοιπὸν ἑκείνην μὲ τὴν ἰδικήν μας, ἢ ἐπαναστάσιν τῶν Γάλλων, ἥτις τοὺς κἀμὴν τιμὴν εἰς τὰ χρονικά τῆς ἱστορίας, τρεῖς μόνον ἡμέρας διήρκεισεν· εἰς ἑκείνην τὸν ἑθνικὸν βρασμὸν, τὸν ὁποῖον ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἀντιπρόστασις διεδύοντο, δὲν ἔχονεν καὶ ἐκλήματα ἐν παράδειγμα. Καὶνὸν ἠνέμοσεν ἡ ἑθνικὴ κατάστασις οὕτω περιουσία ἡρώων ἢ ἡρώων· ἐπὶ τῶν τριῶν τούτων ἡμερῶν διωργανώθη ἡ Κυβερνήσις τῶν, μεταρρυθμιζομένων ἐκείνων, ὁ χάρις τῶν, καὶ ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης ἐνδεμελιώθη ἡ Γαλλικὴ ἐλευθερία.

Ἀς ἴδωμεν τι ἐκτελέσθησαν εἰς ἡμᾶς μετὰ τῆς καταστατορικῆς Κυβερνήσεώς μας. Νεῖα διχνομισία καὶ διδωδύσαν τὰ προλαβόντα. Ὁ στρατιώτης ἔγινεν αὐτοκράτης, ὁ ὑπὸ καὶνὸν δόξακι τὸν εὐμενὲς μόνον, καὶ ὡς ἰσχυρὸς τιποτέ ὅταν δὲν κυριαρχεῖ τὸ συμφέρον τοῦ αἰθιναίου, ἀπὸς ἡρώων, οἱ πολῖται ἐπαθόν, πόλεις ἠφανίσθησαν, καὶ ἀντὶ μίας μεταβολῆς τῶν πραγμάτων μας, ἐπίσκαμν ἐπὶ τὸν λαὸν τῆς ἀναρχίας, ἀπὸ τῶν ὁποῖων δὲν νὰ ἀντισταθῶμεν νὰ ἐξέλθωμεν ἔχονεν ἀνάγκην ἰσχυρῶς χεῖρὸς πρὸς χειραγωγίαν· ἢ τὴν ὠφελήθημεν λοιπὸν ἐκ τούτου ἀράς διωρδωσάμεν ἡδυστήσαμεν τὸν Χρόνον μας· ἀπολαύσαμεν τὰ διαδρυσλούμενα δικαιώματά μας· εἰς τὴν ἀπολύτως αἰθιναίαν μας· εἰς τὴν τοιαύτην φθορᾷ· φαίνεται δὲν ἐννοήσαμεν ἀκόμη, ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον ἔδωκεν ἔχει χρεῖαν τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ εἰς τὴν ἐπαύρδωσιν τοῦ δὲν ἐννοήσαμεν ἀκόμη ὅτι καὶ ἔδωκεν δημιουργεῖ μὲν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἴδιον εἶναι καὶ ὁ πάσχω καὶ ὁ ἰατρός. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπανορθωθῇ ἀφ' ἑαυτοῦ χρειάζεται πατριωτισμὸς, ἀντιπρόστασις· ἡμεῖς δὲ τυφλοὶ τυφλοὶ ἔχοντες ἀπὸ πάθῃ ὀγκυλῶς, συρῶμεθα μόνον εἰς τὸν κοινὸν τῆς ἀπολείας μας, καὶ ἀντὶ νὰ συμβουλευθώμεν τὴν καρδίαν μας, τὸν ἀληθῆ καὶ ἐμπειρὸν ἱατρὸν τῶν Πολιτικῶν ἀμυστημάτων, καὶ νὰ ζήσωμεν μόνον μὲν τὴν λήραν τῆς ἀναρχίας, ζήτωμεν τὴν βοήθειαν ἐξ ἑνὸς χεῖρὸν πατριωτισμὸν εἰς χαρὰς ἀμφοτέρων καὶ δυστηγνῶν χρησμάτων. ὡς πῶσον ἡ ἐνοσίς μας εἶναι τὸ προσιμὸν τῆς ἐλευθερίας.

μονίας καὶ ὡς πῶσον περιμένει νὰ ὠφελῇθῃ ἡ ἑθελία Πατρίς ἀπὸ αὐτῆς αὐτῆς τρέμουν οἱ ἰσχυροὶ τῶν ἀληθινῶν συμπεριόντων μας. Ἑλλήνες ἀνελθόντες ἀφ' ἑαυτῶν τὴν μεταίαν καὶ πληρημένην φαντασίαν τοῦ ποῖος ἡμῶν καὶ ποῖος εἶσιν· οἱ εἰμεθα ἀδελφοί, οἱ ἀγαπῶμεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πατρίδος μας· ἀς ἐνωθώμεν μὲ ψυχὴ καὶ καρδίαν, οἱ μικροὶ ἢ πολὺ ἰσχυροὶ δὲ αὐτῆς τῆς δυστυχισμένης Πατρίδος· ἡμεῖς δὲ τὴν σῶσωμεν· ἡμεῖς οἱ ἐνωμένοι ἐκτελέσωμεν περὶ τὸν Στράτοδον Βασιλείαν μας θύλωμεν ὑποστηρίξωμεν καὶ τὸν θρόνον καὶ τὴν Πατρίδα βοηθήσωμεν. Ἀδελφοί δὲν δὲς ὁμιλοῦμεν μὲ πάθος δὲν δὲς μιλῶμεν μὲ κἀννα σκοπὸν, ὅχι, δὲς ὁμιλοῦμεν μὲ ἐκτελέσωμεν, κατατεκόμενοι ἀπὸ ἀμετρῶν θλίβων θωροῦντες διηρημένους, ἐκείνους, ὡς ὁ ἴσως καὶ τὰ αἵματα ἐξυμνήσαντες εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν Γῆν.

ΒΕΩΤΕΡΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Αἱ Ἐφημερίδες Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Καθήμενος δημοσιεύουσιν χαροκάς, τινες εἰδήσεις μὲ τὰς ὁποίας φιλοτιμώμεθα καὶ ἡμεῖς νὰ στολισώμεν τὰς σελίδας μας.

Μένον 10 εκεμβρίου (28 Σεπτεμβρίου.)
Σήμερον ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ΟΘΩΝ Α' ἐδέχθη τὸ σῶμα τῶν Πρίσβων τῶν ἐξ ὧν Δυναμῶν καὶ ἀπεκρίθη πρεπόντως εἰς μίαν ὁμιλίαν τὴν ὁποίαν ἐκ μέρους ὧν τοῦ διευθύνοντος Πρίσβου τοῦ Πάππα, Μετὰ ταῦτα αὐτοὺς παρυσίασε, ὡς πρὸς τὴν τὴν Βασιλεὺς ΟΘΩΝ Α' τοὺς εἰρημένους Πρίσβους, τοὺς ὁποίους ἡ Α. Μ. ὑπεδέχθη μὲ τὸν πλεονεχισμὸν τῶν τῶν.

Ὁ ἐκπομπιστὴς τῆς Α. Μ. ὁ Συνταγματάρχης Βαυχάρεν, θύλει ὑπάρχει νὰ ἀναστήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν εἰς τὰ σύνορα.

Τὸ δωδέκατον πικρὸν τῶμα τὸ ὁποῖον ὡς τὰς ὡνμάζετο ὁ Πρίγγις ΟΘΩΝ τῆς Βαυαρίας, θύλει ἀναστήσῃ τὸν λοιπὸν Τάγμα βασιλικὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ μὲν ὅλα τὰς Ἀντιβασιλείας ἔρχοντες τὰς ἐργασίας τῶν ἀνελθόντων τὰς χρεῖς τῶν.

(Ἐκ τῆς Ἐφημερίδος ὁ Πατριάρχης τῆς Τεργέστης.)

(Ἀπόδοσις μὲ ἐπιστολῶν ἀπὸ Τεργέστης τῆς 4 καὶ 7 ὁκτωμβρίου.)

Εἰς τὴν Ἐφημερίδα ὁ Διαρκῆς, ἐξεδόθη διὰ τῆς ὁποίας διατάσσεται ἀπὸ τοῦ νῦν ὁ υἱὸς τοῦ ΟΘΩΝ πρέπει καὶ εἰς τὴν Βαυρίαν νὰ γνωρίζεται ὡς Βασιλεὺς, νὰ λαμβάνῃ τὰς τιμὰς, τὰς ἀνελθόντας εἰς τὴν Βασιλείαν, καὶ νὰ ἀναστήσῃ μὲ τὴν ἐξουσίαν ἢ αὐτὸς ὁ Μαγαλῆς τῆς. Τελευταίον ἡ αὐτὴ Ἐφημερίς καταχωρεῖ ἐν ἑξῆσι, μὲ τὸ ὅποιον διορίζεται ἡ Ἀντιβασιλεία τοῦ ΟΘΩΝ. ὡς ὡς νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἀπὸ τῆς ἡλικίας τοῦ, ὅχι, μὲ τῆς ἀουρῆς 1835. Ἡ Ἀντιβασιλεία εἶναι συσταμένη ἀπὸ τὸν Κόμητα ΑΡΜΕΝΟΠΕΡΙ, τὸν Λόκωρα ΜΑΡΕΡ καὶ τὸν Στρατηγὸν ΕΙΛΕΚ, ἐπιστολῇ καὶ ὁ ἵππος ΑΒΕΛΑ ὡς θύλει ἀναστήσῃ. Ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐκ τῶν ὧν τῶν.

Ἐν μέρει ἀπὸ Ἐφημερίδας, καὶ εἰς μέρει ἀπὸ ἐπιστολῶν ἐκ Μονάχου πληροφορούμεθα ὅτι ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας, διώρισε χωριστὸν Παλάτιον διὰ τὸν υἱὸν τοῦ ΟΘΩΝ Α', ὅπου αὐτοὺς τῶρα κατοικεῖ, μὲ τὴν εἰς τὴν Βαυρίαν ἀπαιτούμενην Αὐλὴν καὶ ἀπολαύσαντες ὅλας τὰς τιμὰς ἐνὸς Βασιλέως, καὶ εἰς μίαν Παράσιν ἥτις ἐγίνεν ἐκτελέσας, ὁ διαδόχος τῆς Βαυαρίας ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸν ΟΘΩΝ Α'.

Ὁ Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας ἰσχυρὸν ἐκ ὑπακοπαστῆν τοῦ νὰ ὑποδεχθῇ εἰς τὰ σύνορα τὴν Ἑλληνικὴν Πρεσβείαν, διὰ τὴν ὁποίαν διωρίσθη ἐν ἐπὶ τούτου Παλάτιον μὲ μίαν φρουρὰν πρὸς τιμὴν. Εἰς αὐτὸ τὸ Παλάτιον κατοικεῖ, εἰς μέρος χωριστὸν, καὶ ἡ Ἀντιβασιλεία, ἥτις ἀσφαλεῖται μόνον εἰς τὰς τῆς Ἑλλάδος πράγματα, καὶ ἐκτελέσας, ὅτι δὲ κινήσει διὰ τὰ ἴδια περὶ τὰ ἀρχὰς τοῦ Νομβρίου (τοῦ Νέου) ὁ Στρατιώτης ἀργότερα, ἐπειθὲ ὁλοκλήρως ὁργανίζονται εἰς σύματα.

Ἐχαρῆθη καὶ νόμισμα τῆς ἀξίας ἐνὸς Φράγκου, καὶ ἐκνομήσθη Δραχμὴ, ἥτις θύλει διακρίνεται εἰς ἐκατὸν λεπτά, καὶ αὐτὴ θύλει εἶσθαι τὸ νόμισμα τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλληνικὴ Πρεσβεία ἔφθασεν εἰς Μόναχον τὴν 1 Ὀκτωβρίου τὸ ἰσχυρὸν, καὶ τὴν ἐδέχθησαν μὲ μὲ γάλας τιμᾶς. Επειθὲ δὲ καὶ τὴν ἐπυθύναν μὲ μὲν Κυριακὴν (αὐτοῦ μὲν) ἐγένετο μὲ μὲν μεγάλη Πανήγυρις, ἡ Πρεσβεία ἐπύλλε τὴν δευτέραν 3 τοῦ μὲν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τοὺς Βασιλεῖς τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἑλλήνες ἀδελφοί μὲ λίγους ἐκτελέσας παύουν τὰ δεινὰ μας. Ὁ γυναιξὶς, μὲ τὰς χρηστότητας ἐκτελέσας ἀναλήψῃ τὸ ἀπὸ τῶν, ὁ ποιμὴν γυναιξὶς χαρὰν δ' ἀνακαλῆσαι τὰ παλαιὰ τοῦ, καὶ ἡ γυναιξὶς θύλει ἐκτελέσας. Εὐτυχὴς ἡ γυναιξὶς γυναιξὶς δ' ἀνακαλῆσαι καὶ ἐκτελέσας, ἡ γυναιξὶς ἡμεῖς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνηγορεύθη Βασιλεὺς μας ὁ Πρίγγις ΟΘΩΝ ἀγαπητὸς υἱὸς τοῦ ἐκτελέσας φίλου τῆς Πατρίδος μας. Πῶσον αἱ μὲν ὡς γυναιξὶς δὲ μακαρίζουν τὰς ἡμεῖς μας. Ἀγάπη, ὁμῶς, Ἑλλήνες μὲ αὐτὴν δὲ σύρουμεν τὴν ἀγάπην τοῦ Στράτοδον Βασιλέως μας, μὲ αὐτὴν δὲ προσιμώσωμεν τῆς Πατρίδος μας τὴν ἐλευθερίαν.

Πρὸς τὸν Ἐκδότην τῆς Ἐφημερίδος ὁ Ἑθνεύς.

Ὁ ἐν Βιέννῃ τῆς Αὐστρίας, ἐν Τροισβάνῃ, Βουκουρεστίνῃ, καὶ ἀλλοῦ διαπύρις· Ἀρχιμανδρίτης Κόμης Νέφρτος Δούκας, περὶ τῆς διὰ τὴν παιδείαν τοῦ, ἀπὸ τῶν, καὶ τὰς πολυπληθεῖς ἐκτελέσας. Συγγράμματα παραφράσεις καὶ ἐκτελέσας, τὰς ἐκτελέσας καὶ εἰς γυναιξὶς μετὰ τοῦ λοιποῦ Κόσμου, ἐκτελέσας πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν γῆν ἰσχυρὸν τῆς οὐλίας τῆς Πατρίδος τοῦ Ἑλλάδος, ἀπὸ ἀπὸ τῶν πολλοῦς βιβλία ἐκ τῶν ἐκτελέσας τοῦ εἰς τὴν ἐκτελέσας Βιβλιοθήκην τοῦ ὁργανοτρετιῶν, ἀπὸ τῶν αὐθιγῶν καὶ τὸν ἐαυτὸν τοῦ εἰς τὴν ἐκτελέσας τῆς ἐκτελέσας νεολαίας. Διδάσκει διάφορα συγγράμματα τῶν προγόνων μας, καὶ γυναιξὶς τοῦ ὁργανοτρετιῶν, τοῦ μετῆς τοῦ μετῆς τῶν εἰς τὰ ἐκτελέσας μαθήματα. Ἡ ἐκτελέσας κυριακὴν καὶ ἐκτελέσας καὶ ἐκτελέσας καὶ ἄλλων πολλῶν Πολιτικῶν Κατοικῶν καὶ Πατρικῶν τῆς Αἰθινας, εἰς τὴν γυναιξὶς τὸ ὅποιον αἰ, ἐν εἰδῇ τῆς τῶν Ἀθηναίων ἐκτελέσας καὶ ἐκτελέσας τινος τῶν ὁργανοτρετιῶν. Καὶ πρὸς τὴν εἰς τῶν παίδων κρατῶν εἰς χρεῖς τοῦ ἑαυτοῦ ὡς κηρύκων, ἐκτελέσας τῆς Αἰθινας, εἰς τὴν γυναιξὶς εἰς τὴν πρὸς τῶν ἐκτελέσας τῶν ἐκτελέσας λόγων ἡ γυναιξὶς τῶν Ἀντιφώντων, ἐκτελέσας ὡς ὁργανοτρετιῶν, ἐκτελέσας ἐν τῇ μέρει ὡς ὁργανοτρετιῶν τῶν Ἑλλήνων.

μας: οἱ τυπογράφοι ἀδελφοὶ Ἀγγελίδη ἢ Ἀγγελοπούλου πείσθηκαν ἀπὸ τὸν Γεννάδιο καὶ τὸν Φαρμακίδη νὰ διακόψουν τὴ συνεργασία μὲ τὸν ἐκδότῃ τοῦ *Ἑθνικοῦ*.³⁶

Γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ τρίτος στόχος, δηλαδὴ ἡ ἐπίσημη παύση τῆς ἐφημερίδας μὲ κυβερνητικὴ ἀπόφαση καὶ ὁ ἐκτοπισμὸς ἀπὸ τὴν Αἴγινα τοῦ ἐκδότη ἀλλὰ καὶ τοῦ Διοικητῆ, ὁ ὁποῖος συνέλαβε τὸν μαθητὴ ποὺ εἶχε πρωταγωνιστήσῃ στὸν ξυλοδαρμὸ τοῦ ἐφημεριδογράφου, γράφτηκαν μὲ συντονισμένον τρόπο ἀναφορὲς τοῦ Γεννάδιου καὶ τῶν διδασκάλων τοῦ Κεντρικοῦ Σχολείου πρὸς τὸν ἔφορο τῶν ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων τῆς Αἰγίνας Φαρμακίδη, τοῦ Φαρμακίδη πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας πρὸς τὴν Διοικητικὴ Ἐπιτροπή, ἐνῶ ταυτόχρονα ὁ Φαρμακίδης ζητοῦσε καὶ ἰδιωτικὰ μὲ προσωπικὰς ἐπιστολὰς τὴν παρέμβαση τοῦ Μαυροκορδάτου. Μερικὲς περικοπὲς θὰ βοηθήσουν νὰ ζωντανέψουμε τὸ κλίμα καὶ νὰ καταλάβουμε καλύτερα τὴν τακτικὴ:

26.11.1832, Γεννάδιος καὶ διδάσκαλοι πρὸς Φαρμακίδη: «Ὁ κύριος Τριανταφυλλίδης εὐθὺς εἰς τὸ δεύτερον φύλλον τῆς ἐφημερίδος τοῦ ἐξέ-
 ρασεν ὕβρεις ἐναντίον τῶν διδασκάλων, τῶν μαθητῶν καὶ αὐτῶν τῶν διδα-
 κτικῶν καταστημάτων [...] Παρακαλοῦμεν λοιπόν, Κύριε Ἐφορε, νὰ ἀνα-
 φερθῇτε ὅπου ἀνήκει, διὰ νὰ διωχθεῖ ἀπὸ τὴν νῆσον ταύτην ὁ ἀναίσχυντος
 αὐτὸς καὶ ἄδικος ὕβριστής. Ἀλλέως εἴμεθα ἀναγκασμένοι ν' ἀναχωρήσω-
 μεν ἡμεῖς· καὶ τότε ἡ Κυβέρνησις ἄς διορίσῃ διδάσκαλον τὸν καλὸν αὐτὸν
 ἄνθρωπον, διὰ νὰ μορφώσῃ ὁμοίους τοῦ πολίτα»³⁷.

26.11.1832, Φαρμακίδης πρὸς Γραμματεία Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδύσεως: «Ὁ ποτὲ γραμματεὺς τοῦ ἐδῶ Πρωτοκλήτου Δικα-

36. Σὲ ἀναφορά τοῦ Φαρμακίδου πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας, γραμμένη στὶς 2 Δεκεμβρίου 1832, διαβάζομεν: «Γνωστοποιῶ [...] ἐν παρόδῳ καὶ τὴν παῦσιν τῆς κατ' ἄδειαν τοῦ Ἐκτάκτου Διοικητοῦ ἐκδιδομένης ἐν Αἰγίνῃ ἐφημερίδος· ἡ παῦσις αὕτη ἔγενεν ἐπειδὴ ὁ τυπογράφος δὲν καταδέχεται νὰ γίνηται ὄργανον τῶν παθῶν τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου· δὲν ἐξεδόθη οὔτε ὁ δεῦτερος ἀριθμὸς τῆς ἐφημερίδος· καὶ οὕτως ἀφηρέθη ἐκ τοῦ μέσου καὶ αὐτὸ τὸ σκάνδαλον». Ἀργότερα ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος-Βρεττὸς ἔδινε τὴν ἐκδοχὴ τῆς ἄλλης πλευρᾶς, γράφοντας στὴν ἐφημερίδα *Ὁ Ἑλληνικὸς Καθρέπτης* στὶς 22 Δεκεμβρίου 1832 τὰ ἑξῆς: «Μετὰ τὴν βδελυρὰν ταύτην πρᾶξιν [ἐννοεῖ τὴν ἐπίθεση τῶν μαθητῶν στὸ τυπογραφεῖο], ὁργανισθεῖσαν ἀπὸ τοὺς δύο ψευδονόμους Συνταγματικούς τὸν Διδάσκαλον Γεννάδιον, καὶ τὸν Παναιδεσιμότατον Θ. Φαρμακίδην, θελήσαντες οὗτοι ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τὸν Ἐκδότην τὰ μέσα τοῦ νὰ ἐκδίδῃ τοῦ λοιποῦ τὴν Ἐφημερίδα του, ἐκέρδισαν τὸν Τυπογράφον δίδοντες εἰς αὐτὸν χίλια Γρόσια ἵνα τυπώσῃ ἐν βιβλίον. Τῷ ὄντι ὁ Τυπογράφος αὐτὸς ἠρνήθη τὸν τύπον του εἰς τὸν κ. Τριανταφύλλην, λέγων ὅτι ἔμελε νὰ τυπώσῃ ἀμέσως ἐν Σύγγραμμα ἀναγκαῖον εἰς τοὺς μαθητὰς τῶν Δημοσίων Σχολείων». Βλ. Γιάννης Κόκκωνας, *Οἱ μαθητὲς ...*, ὅ.π., σ. 684, 700.

37. *O.π.*, σ. 671-672.

ληθυσάντες ἡ τῶν κατηγόρων ἀντίθετος κατηγορία ὁμι-
 λητος, καὶ ἐπελογηθῆναι ἐκρινόντας τὸν δευτερευόν-
 τιν ἐκ αὐτῆς κατηγορίας. Μιὰ δὲ τὴν ἐπελογησαν
 διπλοῦσθαι μικροὶ τινας τῶν ἡλικίαν ὁρμητοῦ δι-
 αλόγου τινὸς ἐκ τῶν τοῦ Λουκιανῶν ἐν εἰσαδα-
 τρικήσιν παραστάσεως, καὶ μάλιστα τίσαντα παῖδα
 ῥα ἐπιειχέτη ἡλικίᾳ, παύσαντων ἑνὶ διαλόγῳ· ἐν
 τῶν ἑλληνηκῶν διαλόγων τοῦτοῦτο διδασκαλὸς Λου-
 κίου τοῦτον ἡ ἀρχὴ ἐν ἄρμην, ὡ Νεόβιαι, εἰ, τὴν
 ἐρρίπξαν αὐτοῖς ἑαίνοντο πραγματικῶς καὶ ἡ
 ἐρρίπξα, καὶ τινὰ θέσματα, καὶ ὁ οἶνος, καὶ ὁ ἐν
 τῷ διαλόγῳ ἀναγερόμενος παλαιός· ὅσον δὲ ζωηρῶς
 ἐπαράθῃ ἡ παράστασις αὕτη τῶν τισάντων παιδα-
 ρίων, ὥστε ἵκναισι τοῦ Θεατοῦ, εἰς χάριν αὐταῶν
 ῥα ἐυδωμένον· ἔγω δὲ ἐν εἰς τὴν ἐκείνων σὺν τῇ
 κατηγορίᾳ ἐνέμεινον· ὅτι παρεπισκομαι εἰ τὴν Πυ-
 κλῆ, ἢ εἰ τὴν συνεδρίαν τῶν Ἡλιασίων δι' ἡμετέραν
 ὑπὲρ τοῦ κινου συζητοῦντο, ῥήτωρις τῶν Παλαιῶν
 μας, εἰρήθην αἰφνης εἰς εἰς θέατρον, μεταλλάξας τὸ
 ἡμέρηθι· τῆς ἐκκλησίας· εἰ θεατρικῇ διακρίδαντι
 ἀνακλᾶσθαι, ὡ, ἐν παράθῃ, ὅτι ἄλλοι δύο παι-
 δας καθίσταντες εἰ ὄντας Δικαστικὰς κρατοῦντες ῥά-
 βδους ποικίλας ἡρώδαντο παῖδα ἄλλων ἐκείνων
 καὶ ὅγῳν εἰς τὴν, παλαιῶν ἡμῶν γλῶσσαν συνειρ-
 μήν καὶ τῶν πρὸ μικροῦ δημηγορησάντων, κατη-
 γορῶν αὐτοῦς, ὅτι ἐπικινῶνται εἰς τὴν Πολιτικὴν δια-
 τάς οἰκοφρεσίας των, καὶ ὅτι ἐνὶ τὸ κατὰ σῶμα τοῦ-
 το (τὸ ὄργανο τῆς ἐκκλησίας δηλ.) ἐκείνη ὑπὸ τῶν
 εὐριπιδῶν τοῦ ἔθνους πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ ἀνατρο-
 πὴν τῇ· Νεολογίᾳ, ἐκείνοι ἐπέλησαν τὸ ἱερὸν ἐκεῖνον
 κατὰ σῶμα Δικαστικῆς ραδιουργίας, ἐπιδόγων ἐν, καὶ
 δέχοντι καὶ συρρέοντες εἰς τὴν πολιτικὴν εἶναι καὶ
 ἀμελεσιώσαντες οὐ τοσούτῃ ἐκεῖθεν ὡς ραδιουργοὶ κα-
 τακτεῖται τῆς κοινῆς ψυχῆς.

Μετά τὸ τέλος παρουσιάσθη πάλιν ὁ κήρυξ καὶ
ἔκρινεν τρεῖς ἀάριστοι πᾶσι λαοῖς » καὶ οὕτω δι-
ακρίθησαν καὶ ἐκκλησιάζοντες καὶ διατὰ πλῆρεις
εὐφροσύνης καὶ χριστιανῶν ἡλικιών, εἰς ταχέϊαν πρό-
ωσιν τῶν ἐργασίων τούτων, ἐυλογῶντες τὸν Ὑψιστον,
δόντι ἡγεμῶσιν καὶ ἰδοῦσι πραγματικούς, ὅτι ἤκουον
ἢ ἀπεψύχον περὶ τῆς Πενυκῆς, καὶ τῶν ἄλλων συν-
δρισμάτων τῶν Γερ. γόνων καί. Γιν. πρεσβυτέρων καὶ
τοῦ τοῦτο ἀφ᾽ ἑλπίαν, ἐνομιμάς τῆς ἀπορίας μετὰ
τῆς πράξεως. Ὁλόσω Σοὶ αὐτοῖς εἰς ἄλλαν εὐχα-
ρίαν. Ὑψιστ.

Αὐτὸς τὸς 11 Νοεμβρίου 1832.

Εἰς τῶν Συνδραμητῶν Σαυ.

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Δ. ΚΑΙΝΑΡΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

ἘΓΧΩΡΙΟΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Καὶ τὴν 8 τοῦ παρόντος ἔδωκεν εἰς τὴν Νῆ-
σιν μας ἡ Πρωτεύουσα ἐξουσία τὴν Δ.
Ρ. τὴν Ἀντικαυαρχὴν τῆς Γαλλίας Κύριον Οὐγὸν.
Μὲ τὴν διελθούσαν σύμφωνον ἐπὶ εἰς τοὺς ἐνδύ-
κας τοῦ Ἐδρίου μας, χωριστοὶ μιν ὡς ἀναφέρονται, ἐπὶ
τῇ Α. Ε. ἐπὶ ἀρκετὰς εἰς τὴν ἰσχυρὰν Ὀρεοκομίαν, ἐπὶ
ποῦ αὐτοὶ πεντάρκακα πρὸς οἰκισμὸν τῶν πάλαι-
τός· παλαιῶν ἐνδύκων. Ἡ σύγκλητος καὶ γυναικαὶ αὐ-
τῇ κρησφύραθι θύλῃ ἱππασίᾳ ἐκ νέου τὰς εὐλογίας
καὶ εὐχρηστικὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὰς ἐπι-
λομήνας πρὸς τὸ φιλοδωρεῖν ἔθνης τῶν γενναίων
ἀλλήγων τὰς Γαλλίας.

Ἄπο ἀνδρώπυος φεάκτας, ἐκ ἑορτίου μαζά-
νομεν, ὅτι οἱ χιμάρχοι Κύριοι Γιουρούας καὶ Χε-
λιώη, ἔλαβον ὑπὸ τὴν διευθύσιν των τὴν Ἀερο-
κέρυndon, ἀποκρίψαντες ἐκείνους τὸν Φοιμαρχὸν
Σαρατχὸν Νουτράν. Δὴν πληροφροῦμεθα πᾶς ἰσχυ-
ρὲς ἁπτομενῶς τὸ πρῶτον, καὶ φοβούμενοι μὴ ἀ-
πατήσωμεν τοὺς ἀναγνώστας μας, τοὺς παρακλίου-
μεν νὰ κρατήσωμεν ἐπὶ μικρὴν τὴν περιήγην των,
καθὼς διὰ τοῦ ἀκολουθίου φύλλου μας θέλομεν δώ-
σιν αἰκριβὴ πληροφῶριαν τῆς θαυαστῆς πράξεως.

Ἀνδρῶν περὶ ἰλδοῦντες ἀπὸ Νάυπλιον, καὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ Γερουσία τῇ Ἑλλάδι τὴν παραλθοῦσαν πέμπτην τὸ ἱσπέραι ἀνχωρῶσιν ἰλδοῦντες. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ἀνχωρῶν τῆς καὶ μίαν Τοπογραφίαν.

ΕΙΔΟΜΟΙΗΣΙΣ.

Δι' ἰδιαιτέρας ἡμᾶς εἰσπαύσεως ἀνεφέραμεν εἰς τὸ κοινὸν εἶναι, ἀγαλλιάσαντες τὴν ἐκδοκὴν τῆν παρρησίαν Ἐφρημευτῶν, κινήματα ἀπὸ μὲν τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα συνειδήσει. Ἰσχυρὸν γάρ ἐστι δι' ἡμᾶς Ἐφρημευτῶν ἡμᾶς διελθεῖν ἐκδοκῶν δις τοῦ μαρτύριον πρὸς τὸ παρὲν, καὶ διὰ τοῦ φιλομαροῦ ἐμψυχεῖς μας μᾶς συνδράμω, διελθεῖν καὶ οὐδὲν ἀσπᾶς ἡ καὶ διὰ τῆς ἐξδοκῆς. Θελομεν γὰρ διελθεῖν πάντας εἰδὲν διακρίσεις, φθάνει αὐταὶ μὴ ἀπεριβαλλόμεναι εἰς ὅσα διὰ τῆς προεκδοκῆς εἰσπαύσεως μας ἀντιβέλλομεν. Παρακαλοῦμεν λοιποὺν τοῦ μαρτυρίου, μὴ καὶ ἐκπονήσωμεν τὰ μέσα διὰ τῆς ἐξδοκῆς συνειδήσεως τῶν κινήσεων μὴ προστάξιμεν ἐλπίδας διελθεῖν, τὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμᾶς κατὰ πάντα.

© Emerald Group Publishing Limited

Σ. Π. Τριανταφυλλίδης.

στηρίου, Τριανταφυλλίδης έπονομαζόμενος, ανέλαβεν έκδοσιν πολιτικῆς έφημερίδος κατ' άδειαν μόνον τοῦ έκτ. διοικητοῦ χωρὶς τὴν προηγουμένην γνώσιν τῆς Κυβερνήσεως. [...] Εἰς τὸν άρ. 2 τῆς έφημερίδος [...] γράφει τὰ ἐξ άμάξης ἐναντίον τῶν διδασκάλων, καὶ ιδιαιτέρως όνομαστί ἐναντίον τοῦ κ. Γενναδίου [...] Οἱ μαθηταὶ [...] παροργισθέντες [...] έδειραν αὐτὸν [...] Ἄς μὴ παρεξηγηθῇ [...] τὸ κίνημα τῶν μαθητῶν [...]· ἡ άταξία εἶναι πάντοτε άταξία· άλλ' άταξία άταξίας διαφέρει. [...] Ὁ συντάκτης τοῦ Ἐθνικοῦ πρέπει ν' άπομακρυνθῇ ἐντεῦθεν πρὸς άποφυγὴν [...] άλλου τινὸς σκανδάλου εἰς τοὺς μαθητάς. [...] αὐτὸς ὁ ἐξ άγωγῆς, ἂν ὄχι ἐκ φύσεως, αὐθάδης καὶ ἐπαρμένος εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει κόμμα ἔγινεν αἴτιος τοῦ δαρμού του»³⁸.

26.11.1832, Φαρμακίδης πρὸς Μαυροκορδάτο: «Οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι ζητοῦν τὴν παῦσιν τῆς έφημερίδος καὶ τὴν δίωξιν τοῦ συντάκτου της· τοῦτο ζητεῖ καὶ ἡ Δημογεροντία τοῦ τόπου· άλλ' ὁ Σκοῦφος, ἐπιμένων εἰς τὰς συνταγματικὰς ἀρχάς του, δὲν θέλει νὰ κάμῃ πρᾶγμα αὐθαίρετον [...]· ἂς ἔχῃ τὰς ἀρχάς του άλλ' ἂς λείψῃ ἅπ' ἐδῶ διὰ νὰ μὴ μᾶς κάμῃ ἐκ νέου ἄνω κάτω»³⁹.

27.11.1832, Φαρμακίδης πρὸς Γραμματεία Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίου Ἐκπαιδεύσεως: «Εἶναι ἀτιμία, εἶναι ὕβρις ἐθνικὴ τὸ νὰ παρουσιάζωνται εἰς τὸν κόσμον τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὡς δημόσιοι συγγραφεῖς, καὶ ἡ Κυβέρνησις πρέπει νὰ θέσῃ ὅρια, καθ' ὅσον συγχωροῦσιν αἱ περιστάσεις, εἰς τὴν τόσῃ ἀναίσχυντον κατάχρησιν τοῦ περὶ ἐλευθεροτυπίας νόμου· ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ νόμου τούτου κρύπτουσιν οἱ πονηροὶ τοὺς ἰδίους αὐτῶν σκοπούς, ταραττοῦσι τὰ πράγματα, ὕβρίζουσι πρόσωπα, καὶ μένουσιν ἀτιμώρητοι διὰ τὴν κατάστασιν τῶν ἐθνικῶν πραγμάτων καὶ τὴν ἔλλειψιν τῶν δικαστηρίων [...] καὶ ὁ διοικητὴς Αἰγίνης, δοὺς τόσον εὐκόλως τὴν άδειαν εἰς έκδοσιν έφημερίδος παρὰ τὴν προηγουμένην γνώσιν τῆς Γραμματείας, εἰς ἣν ἀνάγονται τὰ τοιαῦτα, ἔπραξε κακῶς»⁴⁰.

28.11.1832, Φαρμακίδης πρὸς Μαυροκορδάτο: «Ὁ Κύριος Σκοῦφος ἐνόμισεν ὅτι ἔχω τὸν χαρακτήρα του, καὶ ἠθέλησεν ἀνοήτως νὰ ἐπεμβῇ καὶ εἰς τὰ τῶν σχολείων [...]· ἐφυλάκωσε μαθητὴν χαριζόμενος εἰς τὸν Κανάρην, προστατεύοντα τὸν δαρμένον συντάκτην τοῦ Ἐθνικοῦ [...] Δὲν τὸ ἐχαρίτωσα τῷ Κυρίῳ Σκούφῳ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κατήντησε τῶντι ἀφόρητος· τόσον κοῦφον καὶ ἀνάξιον καὶ μικροφιλότιμον δὲν τὸν ἐπρόσμενα· [...] ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ κρημνισθῇ τελευταῖον ἅπ' ἐδῶ ὁ βρωμάνθρωπος»⁴¹.

38. Ὁ.π., σ. 672-674.

39. Ὁ.π., σ. 677.

40. Ὁ.π., σ. 678-679.

41. Ὁ.π., σ. 679-680.

Ὁ Φαρμακίδης καὶ ὁ Γεννάδιος ἦσαν ἀποφασιστικοὶ καὶ ἀποτελεσματικοὶ ἄνθρωποι γενικά, καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἐπίσης. Ὁ Ὑπουργὸς Παιδείας Ἰακωβάκης Ρίζος Νερουλός, ἂν καὶ δὲν συμμερίσθηκε τὶς ἀπόψεις τοῦ Φαρμακίδη περὶ ἀναρμοδιότητος τοῦ Διοικητῆ νὰ συλλάβῃ τὸν πρωταίτιο τοῦ ξυλοδαρμοῦ, υἱοθέτησε τὶς προτάσεις γιὰ τὸ κλείσιμο τῆς έφημερίδας καὶ λίγες ἡμέρες ἀργότερα, στίς 14.12.1832, εἰσηγήθηκε στὴν Διοικητικὴ Ἐπιτροπὴ τὰ σχετικά: «Θεωροῦσα [...] ἡ Γραμματεία ὅτι, ὁ ἐκ προμελέτης πρωταίτιος τῆς ταραχῆς ταύτης ἦτον ὁ έφημεριδογράφος [...] εἶναι γνώμης [...] νὰ διαταχθῇ ὁ έκτακτος Διοικητὴς Αἰγίνης ὄχι μόνον νὰ παῦσῃ τὴν έκδοσιν καὶ δημοσίευσιν τοῦ φύλλου τούτου, ἀλλὰ καὶ τὸν συντάκτην, ὡς ἐπιφέροντα ταραχὰς εἰς τὴν νῆσον [...] νὰ ἀποπέμψῃ πρὸς καιρὸν ἐκεῖθεν»⁴². Ἔτσι φαίνεται πὼς ἔγινε. Ὁ έκδότης τοῦ Ἐθνικοῦ πῆρε τὰ χειρόγραφα τοῦ δευτέρου φύλλου καὶ πῆγε στίς Σπέτσες, ὅπου τὸ ξαναστοιχειοθέτησε καὶ τὸ τύπωσε στὸ τυπογραφεῖο ποὺ ἐκδιδόταν ὁ Ἑλληνικὸς Καθρέπτης, γιὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὅσα τοῦ καταμαρτυροῦσαν ἦσαν ἄδικο. Ἔτσι ἔλῃξε ἡ σύντομη ἱστορία τῆς έφημερίδας Ὁ Ἐθνικός. Σήμερα, ἅπ' ὅσα γνωρίζω, σώζεται μόνο ἓνα ἀντίτυπο τοῦ πρώτου ἀπὸ τὰ δύο φύλλα στὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς.

Ὅταν ὁ Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρεττός ἐπέκρινε τὸν Φαρμακίδη καὶ τὸν Γεννάδιο γιὰ τὸν ρόλο τους στὸ κλείσιμο τῆς έφημερίδας, πῆρε τὴν ἐξῆς, εὐγλωττὴ ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, ἀπάντησι, δημοσιευμένη στὸ φύλλο 81 (18.1.1833) τῆς νέας έφημερίδας τοῦ Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδη, τῆς Ἀθηνᾶς: «Ἀντὶ πάσης ἀπαντήσεως λέγω. Ὁ συντάκτης τοῦ Καθρέπτου ὀνομάζεται Ἀνδρέας Παπαδόπουλος Βρετός, Λευκάδιος· ὁ συντάκτης τοῦ Ἐθνικοῦ ὀνομάζεται Σπυρίδων Π. Τριανταφύλλης, Κερκυραῖος ἐν μέρει· καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ κατὰ τοῦ Κυρίου Γ. Γενναδίου, τῶν άλλων διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν ἄρθρου τοῦ Ἐθνικοῦ ὀνομάζεται Κωνσταντῖνος Ράμφος Χῖος [...] καὶ ὅστις δὲν τοὺς γνωρίζει παρακαλεῖται νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ τοὺς μάθῃ. Πρὸς τοιοῦτους ἄνθρώπους ὅστις καταδέχεται ν' ἀγωνίζεται νικῶν νικάται, καί, ἐν ἀμίλλαις πονηραῖς ἀθλιώτερος ὁ νικῆσας. Καλὸν ἦτον νὰ ἦσαν μετριώτεροι. Ταῦτα μόνον, παρακαλῶ, νὰ γενῶσι γνωστὰ διὰ τῆς έφημερίδος σου. Εὐδαιμόνει. Ὁ φίλος σου Θ. Φαρμακίδης».

42. Ὁ.π., σ. 694.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

1

*Εμμανουήλ Αντωνιάδης, Ναύπλιο**1.1.1830**Άγγελία για προεγγραφή συνδρομητῶν στο περιοδικὸ Ἡ Ἡὼς*

Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, δύο ἀντίτυπα: Ἀρχεῖο Βλαχογιάννη, φ. 37, ἀρ. 68 καὶ Συλλογὴ Βλαχογιάννη, Κατάλογος Δ', κυτ. 69, φ. 5, ὑποφ. 1β'. Οἱ ὑπογραμμίσεις μὲ ἀραίωση εἶναι τοῦ πρωτοτύπου, οἱ παραπομπὲς στὰ βιβλικά κείμενα καὶ στὸν Πλάτωνα εἶναι δικές μου.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ὁποίας καὶ ἂν ἔπαθε μεταβολὰς ἀπὸ τοὺς διαφόρους κατακτητὰς του, ὅποιον καὶ ἂν ὑπέφερεν ζυγὸν ἀπὸ αὐτοῦς, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν πνέοντα τὰ λοισθία ὀλοῦστερινόν του ἐκεῖνον, τὸν αἰμοβόρον Τύραννον· ὅσον καὶ ἂν ἐξέπεσεν ἠθικῶς, δὲν ἔφθασεν ὅμως νὰ χάσῃ καὶ τὸ ζωηρὸν ἐκεῖνο, τὸ ἀγχίνουν, τὸ μεγαλεπήβολον, τὴν φιλομάθειαν, τὸν ἡρωϊσμόν καὶ ἄλλα, ὅσα ἡ φύσις ἐχάρισεν εἰς αὐτό.

Ἡ σύμφωνος μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν Εὐαγγελικὴ Διδασκαλία δὲν ἐμποροῦσε βέβαια νὰ εὔρῃ καταλληλοτέραν διὰ τὴν κήρυξιν της διάλεκτον παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν· καὶ ἡ θρησκεία λοιπὸν καὶ τὰ ἀθάνατα τῶν προγόνων μας συγγράμματα, κοντὰ εἰς τὴν φύσιν, ἐσύντρεξαν καὶ θέλουν συντρέχειν πάντοτε, εἰς τὸ νὰ διατηρῆται ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ.

Ἡ ἀχώριστος ἀπὸ τὴν δουλείαν πενία, οἱ διωγμοὶ καὶ ἄλλα μυρία δεινά, εἶχον φθάσει μὲν, νὰ ἀποναρκώσουν τὸ πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων· ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν δυτικὴν Εὐρώπην πρόοδος τῶν φώτων τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα, καὶ αἱ τότε μικραὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις τῶν μὲ τοὺς συναδελφούς των χριστιανούς Εὐρωπαίους ἡρέθισαν αἰσθαντικῶς τὴν κλίσιν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν παιδείαν, οἵτινες ἂν καὶ ἐστέναζον ὑπὸ τὸν βαρύτερον ζυγόν, ἀναλόγως μ' ὅλα ταῦτα μὲ τὴν αὔξησιν τῶν μέσων των, ἤρχισαν νὰ εἰσάγουν καὶ τὴν παιδείαν εἰς τὰς ἐστίας των πεπεισμένοι εἰς τὸ ῥητὸν τό, Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται παιδεία⁴³. ὅθεν καὶ εἰς διάφορα μέρη ἀμιλλώμενοι ἐσύσταιναν διδακτήρια· τὰ Ἰωάννινα, ἡ Χίος, αἱ Κυδωνίαι, ἡ Σμύρνη, ἡ Κωνσταντινούπολις, κ.τ.λ., καυχῶνται διὰ τὰς πρώτας φιλολογικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς σχολὰς των, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἱκανοὶ μαθηταὶ διεσπάρησαν εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, καὶ ἐδίδασκον τοὺς ὁμογενεῖς των.

43. Παροιμία, 13, 18.

Ὁδηγὸν σοφόν, ὁδηγὸν ἐνάρετον, φίλον εἰλικρινῆ καὶ ἐνθερμον ζηλωτὴν τῆς ἀληθοῦς εὐδαιμονίας καὶ δόξης τοῦ ἔθνους του, εὐτύχησαν οἱ Ἕλληνες ὥστε εἰς τὴν παλιγγενεσίαν των ταύτην, ν' ἀπαντήσουν τὸν σεβάσιμον γέροντα Κοραῆ, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς ὀρθὰς καὶ ἀθανάτους συμβουλὰς χρεωστεῖ ἡ Ἑλλὰς μέγα μέρος τῶν προόδων τῶν φώτων της, καὶ τῆς ἠθικῆς βελτιώσεώς της.

Ἀλλ' ἡ ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ διακόψασα τὰς προόδους μας ταύτας παράκαιρον μὲν, κλαγγὴ τῶν ὅπλων μας, ἀναπόφευκτος ὅμως καὶ βιασμένη ἀπὸ τὴν κορύφωσιν τῶν ἀνοικονομήτων δεινῶν, τὰ ὁποῖα ὁ ἀπάνθρωπος ζυγὸς ἐπεσώρευσε καὶ ἐπέθεσεν εἰς τὸν αὐχένα τῶν Ἑλλήνων, μᾶς ἄνοιξεν ἄλλο νέον στάδιον, τὸ ὁποῖον ἄλλο τι παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀπόφασιν καὶ καρτερίαν δὲν ἦτο δυνατόν δυνατόν νὰ διατρέξῃ, ἀλλ' οὔτε νὰ ἐλπίσῃ τὴν παραμικρὰν ἐπιτυχίαν, ὡς πρὸς τὸ ἀσύγκριτον τοῦ ἀγῶνός των.

Ὁ ὕψιστος δέ, ὁ ἀνορθῶν κατερῥαγμένους⁴⁴, ὁ σώζων λαὸν ταπεινόν, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινῶν⁴⁵, περιέζωσεν ἡμᾶς δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδὸν ἡμῶν⁴⁶, ἐδίδαξε τὰς χεῖρας ἡμῶν εἰς πόλεμον, καὶ ἔθετο τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονας ἡμῶν ὁ ὕψιστος, λέγω, ἔδωκεν ἡμῖν ὑπερασπισμὸν σωτηρίας, καὶ ἡ δεξιὰ τριῶν σεβαστῶν χριστιανῶν Ἡγεμόνων ἀντελάβετο ἡμῶν⁴⁷.

Ἡ ἀντίληψις δ' αὕτη, ἀπὸ τὴν δικαιοσύνην τῆς ὁποίας, ὡς προορισθεῖσα ἐξ Οὐρανοῦ, ἔχομεν ὅλην τὴν πεποίθησιν ὅτι θέλομεν ἀπολαύσει τὴν ἐλευθερίαν μας τοιαύτην, ὁποῖαν ἡ χριστιανοσύνη, ἡ φιланθρωπία, καὶ τὸ πρὸς τὴν Ἑλλάδα χρέος τῆς φωτισμένης Εὐρώπης ἀπαιτοῦσι, καὶ ὁποῖαν θεοὶ καὶ ἀνθρώπινοὶ ὅρκοι καὶ δεσμοὶ τὴν καθιέρωσαν· ἡ ἀντίληψις, λέγω, αὕτη ἡ εὐδοκήσασα, ὥστε διὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ ἰδίως ἡ Ἑλλὰς θέλει ἐγγνωμονεῖ αἰωνίως, νὰ διωχθῶσιν οἱ ἐχθροὶ ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, εἰσῆξε κατὰ μέρος τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἀκόλουθος τῆς ἀσφαλείας ἡσυχία, ἡ πρόνοια τῆς Κυβερνήσεώς μας εἰς τὸ νὰ εἰσαχθῇ καὶ ἡ εὐταξία, εἰς τὴν ὁποῖαν ἐπροχώρησε καὶ προχωρεῖ θαυμασίως ἡ Πατρίς, ὅπου λείπει ὁ Ἄρης, ἡ στιγμιαία ἀνάπαυσις τῶν Ἑλλήνων, ἐξύπνησαν χωρὶς ἀργοπορίαν τὸ αἶσθημα τῆς φιλομαθείας των, καὶ ἐδόθησαν ἀμέσως πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὴν παιδείαν, ἐξεύροντες ἀπὸ τοὺς προπάτοράς των, τό, Ὁ ἄνθρωπος, ... παιδείας μὲν ὀρθῆς τυχὼν καὶ φύσεως εὐτυχοῦς, θειότατον, ἡμερώτατόν τε ζῶον γίγνεσθαι φιλεῖ, μὴ ἱκανῶς δέ, ἢ μὴ καλῶς τραφεῖς,

44. Ψαλμοί, 144, 14, 2.

45. Ψαλμοί, 17, 28.

46. Ψαλμοί, 17, 33.

47. Ψαλμοί, 17, 35-36.

ἀγριώτατον ὅποσα φύει γῆ⁴⁸· ὅθεν καὶ παντοῦ ἀνήγειραν διδασκῆ-
ρια τῆς Λαγκαστρινῆς μεθόδου, εἰς τὰ ὅποια ἡ Κυβέρνησις συνήργησε
πολύ· ἀνήγειραν καὶ σχολεῖα τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ τῆς φιλο-
λογίας, εἰς τινὰ ἐξ αὐτῶν διδάσκονται ἐπιστῆμαι, γλῶσσαι ξένοι κ.λ.π.

Ἡ Κυβέρνησις προθυμοποιουμένη πάντοτε τοῦ νὰ ἐμψυχόνῃ καὶ εὐκο-
λύνῃ τὸν θεῖον τοῦτον δρόμον τῆς παιδείας, συσταίνει ἤδη καὶ ἐν Κεντρι-
κὸν Σχολεῖον εἰς Αἴγιναν ἀπὸ τοὺς ἐδῶ εὕρισκομένους ἐμπειροτέρους δι-
δασκάλους μας, ὅπου κοντὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, θέλουν διδά-
σκεσθαι ἡ Λατινικὴ, Γαλλικὴ, Ἀγγλικὴ καὶ Γερμανικὴ, θέλουν διδάσκε-
σθαι ἐπιστῆμαι, ἡ φιλοσοφία κ.λ.π. ὅπου οἱ νέοι μας Ἑλληνες θέλουν
τρέχει βέβαια ὡς διψῶσαι ἔλαφοι, διὰ νὰ ποτισθῶσι τὰ νάματα τῆς ἱερᾶς
φιλοσοφίας, τὰ ὅποια τοὺς ἐστέρησαν ἐννεαετῇ δυστυχήματα ἐνὸς ἐξολο-
θρευτικοῦ πολέμου, καὶ τοὺς στεροῦν φεῦ! ἀκόμη κατὰ μέρος.

Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐθεωρεῖτο ἀναγκαιοτάτη καὶ ἡ ἔκδοσις
τινῶν περιοδικῶν συγγραμμάτων, πραγματευομένων τὰ περὶ τῆς Διδασκα-
λίας κ.λ.π. ἐτόλμησα νὰ ἐπιχειρίσω τὴν ἔκδοσιν ἐνὸς τοιούτου μὲ τὴν ἐλπί-
δα, ὅτι θέλω εὐρεῖ συνεργοὺς τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους μου, ἀπὸ τὴν συ-
νέργειαν τῶν ὁποίων, καὶ ὅχι ἀπὸ τὰς μικροτάτας μου γνώσεις, ἐλπίζεται
σχεδὸν τὸ πᾶν. Θέλω νομίσαι τὸν ἑαυτὸν μου εὐτυχῇ, ἂν δυνηθῶ νὰ γίνω
καὶ ὄργανον τοῦ νὰ κοινοποιοῦν οἱ λόγοί μας οὗτοι τὰς γνώσεις των εἰς
τοὺς Ἑλληνας, καὶ μετοχετεύουν εἰς αὐτοὺς διάφορα ἠθικά, φιλολογικά,
ἐπιστημονικά, γεωργικά καὶ ἄλλα πράγματα. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο θέλει
εἶσθαι καὶ δι' αὐτοὺς ἡ ἀκρόνῃ, εἰς τὴν ὁποίαν θέλουν ἀκονίζει τὰς ιδέας
των, διὰ νὰ τὰς καθιστῶσι τοιαύτας, ὁποῖαι νὰ λαμπρύνουν τὴν θεῖαν ἐπι-
στήμην τῆς Διδασκαλίας, καὶ νὰ εὐκολύνουν τὴν πρόοδον τῶν φώτων εἰς
τοὺς Ἑλληνας, μέσον διὰ μόνον τοῦ ὁποίου θέλουν δυνηθῇ οἱ Ἑλληνες νὰ
γνωρίσουν καὶ φυλάξουν τὴν ἀληθινὴν ἐλευθερίαν των.

Τὸ Σύγγραμμα τοῦτο λαμβάνει τὸ ὄνομα ἡ Ἡώς· θέλει ἐκδίδεται ἅπαξ
τῆς ἐβδομάδος ἐν φύλλον τυπογραφικὸν εἰς ὄγδοον· τιμᾶται διὰ εἴκοσι
πέντε φοίνικας κατ' ἔτος προπληρωτέως.

Προσκαλοῦνται δέ, ὅσοι τῶν συνδρομητῶν θέλουν νὰ λαμβάνουν τὸ
σύγγραμμα τοῦτο νὰ διευθύνωνται εἰς τοὺς κατὰ μέρος ἀναδεχομένους τὴν
ἐπιστάσιαν τῆς συνδρομῆς διὰ νὰ καταγράφουν τὰ ὀνόματά των μὲ τοὺς
ὁποίους ὅποτεν εἰσακουσθοῦν, ὡς ἀνωτέρω, θέλουν λαμβάνει τακτικῶς τὸ
φύλλον τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγράμματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἔκδοσις θέλει
ἀρχίσει ἀπὸ τῆς α' Φεβρουαρίου. Ἡ συνδρομὴ γίνεται·

Ἐν Ναυπλίῳ παρὰ τῷ ἐκδότη.

Ἐν Ἀργεὶ παρὰ τῷ κ. Χ. Κλονάρη καὶ Ν. Φανδρίδῃ.

48. Πλάτωνος *Νόμοι*, 766 a 1-4.

Ἐν Τριπολιτσᾷ παρὰ τῷ κ. Καλλινίκῳ Καστόρχῃ.

Ἐν Καλαβρύτοις, παρὰ τῷ κ. Α. Ζαῖμῃ.

Ἐν Βοστίτῃ παρὰ τῷ κ. Ν. Φλογαῖτῃ.

Ἐν Κορίνθῳ παρὰ τῷ κ. Φωκᾷ Φραγκούλῃ.

Ἐν Π. Πάτραις, παρὰ τῷ κ. Α. Ἀξιότη.

Ἐν Νεοκάστρῳ, παρὰ τῷ κ. Κ. Ῥάμφῳ.

Ἐν Καλαμάτῃ, παρὰ τῷ κ. Χ. Μιλιάνῃ.

Ἐν Κορόνῃ, παρὰ τῷ κ. Ζαχαρίᾳ Βαγιονᾷ.

Ἐν Ἀγίῳ Πέτρῳ, παρὰ τῷ κ. Π. Ζαφειρόπουλῳ.

Ἐν Πέτσαις, παρὰ τῷ κ. Κ. Μαρινόγλου.

Ἐν Ὑδρᾷ, παρὰ τοῖς κ. κ. Δημητρίῳ Βούλγαρη καὶ Γ. Μοσχονᾷ.

Ἐν Πόρῳ, παρὰ τῷ κ. Ἐ. Τομπάζῃ.

Ἐν Αἰγίνῃ, παρὰ τοῖς κ. κ. Γ. Γενναδίῳ καὶ Γ. Χρυσήδῃ.

Ἐν Σύρῃ, παρὰ τοῖς κ. κ. Κ. Αποστόλῳ Δοῦμα καὶ Σταματίῳ Γαλάτῃ.

Ἐν Τήνῳ, παρὰ τοῖς κ. κ. Ἀ. Ἀλμπέρτῃ καὶ Δρόσῳ Ν. Δρόσου.

Ἐν Σάμῳ παρὰ τοῖς κ. κ. Χ. Ματακίδῃ καὶ Ἰ. Λεκάτῃ.

Ἐν Νάξῳ, παρὰ τῷ κ. Παύλῳ Λεντούδῃ.

Ἐν Σαντορίνῃ, παρὰ τῷ κ. Δομένικῳ Σανταντονίῳ.

Ἐν Κίᾳ, παρὰ τῷ κ. Ἰ. Παγκάλῳ.

Ἐν Μυκόνῳ, παρὰ τῷ κ. Ἰακώβῳ Μοναχῷ Σαντοριναίῳ.

Ἐν Ἀνδρῳ παρὰ τῷ ἐκείσε Διοικητῇ

Ἐν Πάτμῳ παρὰ τῷ κ. Ποθητῷ Νικολαΐδῃ

Ἐν Μεσολογγίῳ παρὰ τῷ ἐκείσε Διοικητῇ.

Ἐν Μαγαρίταις τῆς Κρήτης, παρὰ τοῖς κ. κ. Κ. Κριτοβουλίδῃ καὶ Παύ-
λῳ Καλογεννήτῳ.

Ἐν Κισάμῳ παρὰ τῷ κ. Γ. Σταματάκῃ.

Ἐν Σφακίᾳ παρὰ τῷ κ. Γρηγοράκῃ

Ἐν Πέτρᾳ παρὰ τῷ κ. Ν. Οἰκονόμῳ

Ἐν Κερκύρᾳ παρὰ τῷ κ. Κ. Γεροστάθῃ.

Ἐν Ὁδησσῷ, παρὰ τῷ κ. Γ. Ἀνδρεάδῃ.

Ἐν Ναυπλίῳ τὴν 1 Ἰανουαρίου 1830.

Ὁ Πολίτης

Ἐμ. Ἀντωνιάδης.

Αστυνομία Ναυπλίου

29.4.1831

Πρὸς Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδου

Πρωτότυπο, Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀρχεῖον Ἐμμ. Ἀντωνιάδου, Μικρὲς Συλλογές, φ. Κ 29

Ἑλληνικὴ Πολιτεία

Ἀριθ. 86

Ἡ Αστυνομία Ναυπλίας

Πρὸς τὸν κὸν Ἐμμ. Ἀντωνιάδην.

Κατὰ συνέπειαν τοῦ ὑπ' Ἀρ. 460 ἐντάλματος τοῦ παύσαντος Πρωτοκλήτου τῆς Ἀργολίδος τῆς 29 Σεπτεμβρίου 1830, ἀπαγορεύοντος τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐκδόσεως τῆς ἐφημερίδος Ἡοῦς·

Ἐπειδὴ τὸ κατὰ τὴν Πελοπόννησον Ἑκκλητικὸν Δικαστήριον, μ' ὅλον ὅτι ἐξέδωκεν ἀποφασιν ἀθωοτικὴν, καθ' ὅσον ἀποτεῖναι εἰς τὴν κατὰ τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος κατηγορίαν, μ' ὅλον τοῦτο δὲν διέταξε τὴν ἐνέργειαν αὐτῆς, καθ' ὅσον ὑπάγεται εἰς τὰ καθήκοντα τῆς Αστυνομίας, ὡς πρὸς τὴν παραχώρησιν τῆς ἐξακολουθήσεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφημερίδος, ἐμποδισθείσης δι' αὐτήν·

Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἔγγραφον ἀπάντησιν τοῦ Δημοσίου Συνηγόρου τοῦ Ἑκκλήτου τῆς Πελοποννήσου τῆς χθεςινῆς χρονολογίας, εἰς τὴν ὑπ' Ἀρ. 81 ἐρώτησιν τῆς Αστυνομίας, ἡ ἐκδοθεῖσα ἐκείνη τοῦ Ἑκκλήτου ἀπόφασις ἐκκαλεῖται, καὶ τοῦτου γενομένου τὰ πράγματα, κατὰ τὸ Ἀρθ. 351 τῆς Πολ. διαδικασίας, μένουσιν εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν τὴν στιγμὴν τῆς ἀποφάσεως, ἡ Αστυνομία κρίνει χρέος τῆς νὰ ἐπαναλάβῃ κύριε, προσκαλοῦσα νὰ παύσῃς ἀπὸ ταύτην τὴν στιγμὴν τοῦ νὰ ἐκδώσῃς αὐθορμήτως φύλλα τῆς ἐφημερίδος Ἡοῦς, μέχρις οὗ μία δικαστικὴ περὶ ταύτης ἀπόφασις ἤθελε μείνῃ ὁριστικὴ, καὶ ἡ Αστυνομία ἤθελε διαταχθῇ νὰ συμμορφωθῇ μὲ αὐτήν.

Διετάχθη δὲ ἐπὶ τοῦτο, καὶ ὁ Πολιτάρχης διὰ νὰ ἐπαγρυπνᾷ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς προσκλήσεως ταύτης.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 29 Ἀπριλίου 1831

Ὁ Αστυνόμος

Εὐάγγελος Ποταμιάνος

Ἐμμανουὴλ Ἀντωνιάδης

30.4.1831

Πρὸς Αστυνομία Ναυπλίου

Ἀντίγραφο, Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους, Ἀρχεῖον Ἐμμ. Ἀντωνιάδου, Μικρὲς Συλλογές, φ. Κ 29

Πρὸς τὴν Αστυνομίαν Ναυπλίας.

Ἀπάντησιν εἰς τὴν ὑπ' Ἀρ. 86 διαταγὴν τῆς Αστυνομίας βιάζομαι νὰ κάμω τὴν ἐξῆς·

Ἀον. Ὅτι καμμία διαταγὴ δὲν ἐμπόδισεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος μου Ἡοῦς. Ἡ σφράγισις τοῦ 7-8 ἀριθ., ἡ σφράγισις τοῦ πιεστηρίου καὶ ὅσα ἄλλα παρανόμως κατ' ἐμοῦ ἐνεργήθησαν κατὰ τὴν 19ην Ἀπριλίου τοῦ παρελθόντος ἔτους, τὰ ἐνέργησεν αὐθερέτως ὁ κύριος Νικόλαος Γεραμάνης χωρὶς νὰ μὲ δώσῃ οὔτε κἂν διαταγὴν ἔγγραφον· αἱ ἀπαιτήσεις μου καὶ ὡς πρὸς τοῦτο κατεφρονήθησαν.

Βον. Ἡ ὑπ' ἀριθμὸν 47 περίφημος ἐκείνη διὰ τὴν μοναδικότητά της ἀποφασίς τοῦ Πρωτοκλήτου Δικαστηρίου, μ' ὅλον ὅτι μὲ ἐπέβαλε πρόστιμον 100 φοινίκων, καὶ καταδίκην ἐνὸς μηνὸς φυλακὴν κατ' ἐπιείκειαν, ἀναγνῶ<ρίζου>σα μ' ὅλα ταῦτα τὴν ἐλευθέραν ἔκδοσιν πάσης φύσεως συγγραμμάτων, ἐφημερίδων κ.τλ. κατὰ τὸ σύνταγμα μας, καὶ τὸ ἀνεμπόδιστον τῆς ἐκδόσεως τῶν τοιούτων περιοδικῶν συγγραμμάτων κ.λ. μὲ εὐθύνην ἂν ὁ ἐκδότης, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ πονήματός του ἀμαρτήσῃ νὰ παιδεύεται κατὰ τοὺς τρεῖς ὅρους τοῦ Συντάγματός μας, καὶ ἂν ἀφοῦ μάλιστα τὸ Δικαστήριον διελύθη ὁ Πρόεδρος αὐτοῦ, ἐναντίον τῆς διαληφθείσης ἀποφάσεως μὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 460 ἔνταλμα, χωρὶς νὰ ᾔναι εἰς αὐτὸ καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ μηνὸς σημειωμένη, διέταξε τὴν Αστυνομίαν Ναυπλίας νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος μου ταύτης, τὸ ἔνταλμα τοῦ Κυρίου Α. Α. Μεταξῶ ἐνῶ καθαρὰ ἀντίφασις τῆς διαληφθείσης ἀποφάσεως, γενομένης ὅποτε ἦτον εἰς ἐνέργειαν τὸ Δικαστήριον εἶναι καὶ ἄνομον, καὶ ἄτοπον ὅθεν καὶ ἀπαράδεκτον, καθὼς ἀνεφέρθη ἐκτοτε πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν δὲν ἔλαβα οὔτε κἂν ἀπάντησιν εἰς τὴν ἀναφορὰν μου ταύτην.

Γ'. Ἐπεὶ ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τῆς ὑπ' Ἀρ. 806 ἀποφάσεως τοῦ Ἑκκλήτου Δικαστηρίου, ἥτις καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μὲ ἀθώωσεν εἰς τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν δὲν ἔμεινε δικαίωμα ποσῶς (τὸ ὅποιον ὅμως οὔτε προτοῦ εἶχε) εἰς τὴν Αστυνομίαν ν' ἀναστήσῃ ἀνύπαρκτον φύσεως ὄν, τὸ ὑπ' ἀριθ. 460 ἄχρονον ἔνταλμα σβυσθὲν ὅλως διόλου ἤδη, καὶ νὰ ζητῇ διὰ τούτου νὰ μ' ἐμποδίσῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς ἐφημερίδος μου, μὲ ἄλλους λόγους τὴν ἐνέργειαν τῆς βιομηχανίας μου.

Δ'. Εἰς τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν φαίνεται, ὅτι οἱ ὑπουργοὶ τῆς κυβερνήσεως δὲν μὲ ἐγκαλοῦν· ποῖοι λοιπὸν εἶναι οἱ ἐγκαλοῦντες με; πόθεν θέλω ζητήσῃ τὰς ἐξασφαλίσεις μου; ὡς πρὸς τὰς ἀδικίας τὰς ὁποίας ὑποφέρω τώρα καὶ δέκα τρεῖς μῆνας; διότι ποῖος νόμος συγχωρεῖ νὰ στερῇται τὴν ἰδιοκτησίαν του ὁ πολίτης Ἕλλην, ὁ βάψας με τὰ αἵματά του τὸ ἤδη ἐλευθερωθὲν ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, καὶ πῶς τολμᾷ ἡ Ἀστυνομία νὰ παραβιάσῃ τὰ ὑπ' ἀριθ. 12, 13 καὶ 16 ἄρθρα τοῦ συντάγματός μας; ν' ἀνατρέπῃ δηλαδὴ τὰς βάσεις, εἰς τὰς ὁποίας εἶναι θεμελιωμένη ἡ Πολιτεία μας; Ἄν ὁ Δ[ημόσιος] Σ[υνήγορος] Ι. Γ. Πανᾶς ἐκκάλεσε τὴν ὑπ' ἀριθ. 806 ἀπόφασιν τοῦ Ἐκκληίου Δικαστηρίου τῆς Πελοποννήσου (ἃς ἴδωμεν ἂν ἦναι ἐκκλητικὴ) ποῖαν σχέσιν ἔχει ἡ ἐφημερίς Ἡὼς, τὸ ἄψυχον πρᾶγμα μὲ τὸν Ἀντωνιάδην; Εἰς ποῖον μέρος τοῦ Κόσμου τοῦ φωτισμένου δηλ. ἀκούσθῃ νὰ ἐμποδίζεται ἡ ἐφημερίς διὰ τυχὸν τι σφάλμα τοῦ ἐφημεριδογράφου; Καὶ ἂν ἡ Κυβέρνησις εἶναι θεμελιωμένη εἰς νόμους καὶ διὰ αὐτῶν τὴν ἀναγνωρίζωμεν τοιαύτην, πῶς τολμᾷ ἡ Ἀστυνομία Ναυπλίας νὰ καταπατῇ καὶ παραβιάζῃ τοὺς νόμους τούτους;

Ε'. Καὶ τελευταῖον ἐγὼ ὡς Ἕλλην, ὡς ἓνας τῶν συναγωνιστῶν ὑπὲρ τῆς συστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας μας αὐτῆς καὶ πολὺ μᾶλλον ὡς ἓνας τῶν συνθετῶν τῶν θεμελιοδῶν καὶ πολιτικῶν αὐτῆς νόμων, δὲν δύναμαι νὰ ὑπακούσω εἰς διαταγὴν ἀντιβαίνουσαν τοὺς νόμους μας, ὅθεν καὶ κατὰ χρέος εἰδοποιῶ τὴν Ἀστυνομίαν καὶ ἃς κάμῃ ὅ,τι θέλει. Θέλω ἐξακολουθεῖ τὸ ἔργον μου, καὶ ἂν ἡ ἰσχὺς τοῦ δυνατοτέρου μὲ ὑποχρέωσιν νὰ παύσω εἰς ἐμὲ δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ ζητήσω νὰ μὴν ἐνοχληθῇ ἡ ἰδιοκτησία μου διὰ νὰ τὴν ἐκβάλλω ἀπ' ἐδῶ, καὶ τὴν μεταφέρω ἄλλοῦ, ἂν καὶ ἡ ἱερότης τῆς ἰδιοκτησίας ἐκάστου ὑπάρχει ἀναγνωρισμένη εἰς τὴν Ἑλλάδα καθὼς καὶ ἡ ἀτομικὴ ἐκάστου ἐλευθερία.

Ὑποσημειοῦμαι,
ἐν Ναυπλίῳ τὴν 30 Ἀπριλίου 1831

Ὁ εὐπειθὴς πολίτης

SUMMARY

Yannis Kokkonas

Ἡ Ἡὼς and Ὁ Ἐθνικός: Two short-lived Greek newspapers

Ἡ Ἡὼς [=The Aurora], (Nauplium, 1830-1831 at intervals) and *Ὁ Ἐθνικός* [=The National (masc.)] (Aegina, 1832) were short-lived –due to political reasons– Greek periodical publications. In this study we examine the initial intentions of their publishers, the causes of their persecution and the methods employed by the political opponents, who tried and succeeded in cancelling their publication. *Ἡ Ἡὼς*, which was published in the capital of the new state, Nauplium, was considered by the Police and the government of Ioannis Kapodistrias as dangerous for the national interests, because in April 1830 it began to reproach the ministers of the state. The editor Emmanuel Antoniadis stood trial, was found guilty, and the publication of the newspaper was provisionally proscribed. In the fall of the same year Antoniadis continued for a while with the publication, but the newspaper was banned again by the court. The publisher resorted to the Court of Appeal and was acquitted, so he published two more issues in April 1831 and finally was forced to give up, because, according to the Police, the exculpatory decision did not include the cancellation of the publication's ban. *Ὁ Ἐθνικός* was published on the island of Aegina by the adherents of Ioannis Kapodistrias following his murder, so that they might assist in the reconstruction of their political party. The liberal intellectuals and politicians, that reproached Kapodistrias for the prosecution of the Press, cancelled the publication of this newspaper without bringing the publisher to trial: when he was about to publish an article containing some deprecatory remarks against the teachers of the Central School in Aegina, they found the opportunity to incite some students of that School against him. The students invaded the printing-house, destroyed the forms and assaulted the publisher. The publisher was blamed by his political opponents for the disturbance and was forced to abandon the island of Aegina.